

RB

1986

10

Październik

PORADNIK BIBLIOTEKARZA

MIESIĘCZNIK STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH

- Z problemów bibliotek więziennych
- Laureaci Nagrody im. H. Radlińskiej w r. 1986
- Rocznice literackie 1987

TREŚĆ

Elżbieta Barbara Zybert	3	Z PROBLEMÓW BIBLIOTEK WIEZIENNYCH
Zofia Mikulska	6	ROZWÓJ CZY DREPTANIE
Izabela Nagórska	8	TABLICE PAMIĄTKOWE NA MURACH ŁÓDZKICH BIBLIOTEK
Juliusz Wasilewski	9	SBP 1917—1987
Ewa Pawlikowska	13	LAUREACI NAGRODY IM. HELENY RADLIŃSKIEJ
Hanna Adamezyk	17	BIBLIOTECZNA BIUROKRACJA, CZYLI KOLEJKA DO ZESZYTU
Maria Kozioł	18	ROCZNICE LITERACKIE 1987
Maria Satora	21	RODZAJE CZASOPISM — lekcja biblioteczna w szkole podstawowej
Jan Wołosz	22	CO NOWEGO W BIBLIOTECIE NARODOWEJ
Maria Lenartowicz	24	PRZEPISY KATALOGOWANIA KSIĄŻEK — forma elementów opisu bibliograficznego
Jerzy Bednarz	26	PRAWO BIBLIOTECZNE
Stanisław Kondek	28	BIBLIOTEKARSKIE LEKTURY

Odpowiedzi redakcji, informacje, opinie

Nakładem — Wydawnictwa „Czasopisma Wojskowe”, ul. Grzybowska 77
00-590 Warszawa tel. 20-42-85.

REDAKTOR NACZELNY: Władysława Wasilewska. **KOLEGIUM DORADCZE:**
Małgorzata Broll, Jan Burakowski, Jadwiga Chłopecka, Marcin Drzewiecki,
Andrzej Kempa, Krystyna Kuźmińska, Józef Lewicki (przewodniczący),
Danuta Przemieniecka.

REDAKTOR TECHNICZNY: Elżbieta Matusiak

Wydawca: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Adres redakcji i administracji: 00-953 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7, tel. 27-08-47
Cena zł 45,—. Prenumerata roczna: 1080,— zł. Podpisano do druku i druk
ukończono w listopadzie 1986 r. Nakład 20 500 egz. Ark. druk. 2.00, ark. wyd. 3.00.
Papier ilustr. V kl., 70 g.

Wojskowa Drukarnia w Gdyni, Zam. 0751 z 1986 r. L-5

KORRESPONDENCI TERENOWI: BIELSKO-BIAŁA — Helena Malysiak — Sucha Beskidzka,
ul. Zjednoczenia 23, tel. 22-47, CHEŁM — Irena Muda — Woj. Bibl. Publ., Plac Tysiąclecia 2,
tel. 520-61, GORZÓW WIELKOPOLSKI — Lucyna Kotecka — Woj. Bibl. Publ., ul. Łokietka
37, tel. 239-47, OPOLE — Janina Kościów — Filla nr 4 Woj. Bibl. Publ., Plac Hanki Sawickiej,
tel. 450-30, SIEDLCE — Tadeusz Kamiński — Woj. Bibl. Publ., ul. 3 Maja 44, tel. 225-29, 229-19,
TARNÓW — Zofia Rogowska — Woj. Bibl. Publ., ul. Staszica 6, tel. 22-20-93.

PORADNIK BIBLIOTEKARZA

UKAZUJE SIĘ OD ROKU 1949

Październik 1986

Z problemów bibliotek więziennych

ELŻBIETA BARBARA ZYBERT

Z chwilą odzyskania niepodległości w r. 1945 we wszystkich dziedzinach życia przystąpiono do usuwania zniszczeń, do budowy i przebudowy dotychczasowego stanu rzeczy. Działalność ta nie ominęła także więziennictwa i istniejących w nim bibliotek. Wymagało to ogromnego wysiłku organizacyjnego, tym bardziej że sytuacja bibliotek więziennych w latach 1918—1939 nie była korzystna.

Po r. 1945 na kształt bibliotek więziennych i na ich działalność w sposób istotny rzutowała sytuacja więziennictwa polskiego, jego struktura organizacyjna, dokonujące się przeobrażenia i przynależność resortowa.

Od wyzwolenia do 1954 r. biblioteki te podlegały Ministerstwu Bezpieczeństwa Publicznego — Wydziałowi Polityczno-Wychowawczemu w Departamencie Więziennictwa — i wszelkie dotyczące ich dokumenty opracowywane były przez ten resort. W tym okresie ustalono ogólne zasady organizacji pracy bibliotek więziennych — zakłady karne zostały zobowiązane do tworzenia bibliotek. Bardziej szczegółowe wytyczne zawierała Instrukcja Departamentu Więziennictwa, która określała zasady korzystania ze zbiorów. Zgodnie z jej treścią osadzony nie mógł przychodzić do biblioteki; otrzymywał do celu katalog, na podstawie którego dokonywał wyboru publikacji, po czym dezyderaty przekazywał bibliotekarzowi, który z ko-

lei dostarczał mu książki na miejsce. W praktyce zdarzało się, że książki docierały do skazanych po długim okresie oczekiwania lub nie docierały w ogóle. Nie wszyscy skazani mieli dostęp do księgozbioru. Uznani za najbardziej niebezpiecznych i przebywający w wydzielonych zakładach o obostrzonym rygorze byli pozbawieni możliwości korzystania z książek i prasy, a także kształcenia się, poza tymi, jakie dawała akcja zwalczania analfabetyzmu.

W r. 1955, po zlikwidowaniu Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, podległe mu więziennictwo i bibliotekę więzienną przekazano Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i powołanemu w miejsce Departamentu Więziennictwa Centralnemu Zarządowi Więziennictwa. Opracowane w tym czasie akty prawne, m.in. Regulamin więzienny, w części dotyczące zajęć kulturalno-oświatowych podkreślały uprawnienia skazanych do korzystania w celu z prasy i książek oraz do udziału w działalności prowadzonej przez bibliotekę więzienną, jednakże postanowienia odnoszące się do bibliotek były bardzo ograniczone.

Z chwilą gdy więziennictwo przeszło do zakresu działania Ministerstwa Sprawiedliwości, tj. od r. 1956, zaczęto w większym niż dotąd stopniu dostrzegać możliwość udziału biblioteki i książki w procesie oddziaływania wychowawczego na skazanych. Kontrola przeprowadzona wów-

czas w bibliotekach zakładów karnych przez Wydział Penitencjarny Centralnego Zarządu Więziennictwa wykazała poważne niedociągnięcia. W bibliotekach nie przestrzegano ogólnego porządku i czystości. Książki nie znajdowały się na swoich miejscach, leżały porozrzucane na półkach i stołach. Stwierdzono ponadto niewłaściwą ewidencję wydawanych i przyjmowanych od więźniów książek. Również sami skazani źle obchodzili się z wypożyczonymi publikacjami, a wielu funkcjonariuszy sprawujących opiekę nad zbiorami nie posiadało odpowiednich kwalifikacji, co uniemożliwiało właściwe prowadzenie prac w bibliotece.

Wrazem zwiększonej troski o biblioteki była wydana w r. 1960 *Instrukcja w sprawie organizacji księgozbiorów i ochrony majątku książkowego*. Omówiono w niej zagadnienia dotyczące doboru książek, gromadzenia i ewidencji, katalogów bibliotecznych oraz przechowywania i konserwacji zbiorów. W *Instrukcji* zalecono, by w procesie gromadzenia brać pod uwagę zarówno predyspozycje, jak i zainteresowania użytkowników. Postulowano następującą strukturę księgozbiorów: literatura piękna — 70%, literatura popularnonaukowa, społeczno-polityczna i fachowa — 30%. Podstawą gromadzenia był zakup własny z funduszy budżetowych zakładu. Biblioteki więzienne zobowiązane zostały do prowadzenia katalogów kartkowych: alfabetycznego i działowego, a także — w przypadku udostępniania pośredniego — katalogów zeszytowych dostarczanych skazanym do cel.

Mimo ustaleń w *Instrukcji* spraw związanych z udostępnianiem książek skazanym, problem ten nadal nie został w pełni rozwiązany. Dopiero zgodnie z treścią uchwały wydanej 12 maja 1965 r. przez Centralny Zarząd Więziennictwa Ministerstwa Sprawiedliwości wprowadzono w zakładach karnych system bezpośredniego wypożyczania książek w bibliotece centralnej lub w jej punktach. Zmiana ta pociągnęła za sobą konieczność odpowiedniego przygotowania zawodowego personelu, który zobligowany został do systematycznego szkolenia specjalistycznego w zakresie działalności kulturalno-oświatowej.

Obecnie dokumentami regulującymi pracę bibliotek więziennych jest *Zarządzenie nr 12 i Instrukcja z 25 maja 1977 r. w sprawie organizacji pracy oświatowo-wychowawczej i szeregówowych zasad prowadzenia pracy penitencjarnej oraz zakresu obowiązków pracowników penitencjarnych*. W myśl *Instrukcji* w każdym zakładzie tworzone są biblioteki, nie objęte ogólnokrajową siecią biblioteczną w ro-

zumieniu ustawy o bibliotekach z 9 kwietnia 1968 r. Działalność ich wytyczają regulaminy zatwierdzone przez naczelników zakładów. W zależności od potrzeb wydziela się w bibliotekach punkty biblioteczne zlokalizowane w oddziałach mieszkalnych, szpitalach lub w oddziałach zewnętrznych.

Obecnie w polskich zakładach karnych można wyróżnić dwa modele organizacyjne bibliotek: scentralizowany i zdecentralizowany. Pierwszy charakteryzuje się tym, że utworzona jest jedna biblioteka dostępna dla osadzonych z całego zakładu, gromadząca całość księgozbioru. W modelu zdecentralizowanym zorganizowane są punkty biblioteczne na terenie wszystkich bądź niektórych tylko pawilonów. Całość księgozbioru podzielona jest między poszczególne punkty, a wymiana następuje w nich w regularnych odstępach czasu za pośrednictwem biblioteki głównej, której księgozbiór przeznaczony jest do punktów. Indywidualnym użytkownikom udostępnia się go w wyjątkowych przypadkach.

Wypracowanie modelu zdecentralizowanego oraz organizowanie punktów bibliotecznych miało zwiększyć kontakt skazanych z księgozbiorem i umożliwić ich aktywizację czytelniczą. Nie zawsze tak jest. Brak profesjonalnie przygotowanego personelu i odpowiednich pomieszczeń sprawia, że rola bibliotek więziennych ogranicza się często tylko do wypożyczania książek. Nie ma warunków do prowadzenia rozmów z czytelnikami, ponadto nie zawsze bibliotekarze znają zawartość udostępnianego zbioru, zwłaszcza że prowadzenie punktów bibliotecznych zgodnie z *Instrukcją* z r. 1977 powierzane jest skazanym.

W r. 1981 i 1982 działało w polskich zakładach karnych 146 bibliotek, w 1983 — 145, w 1984 — 151. Fundusze przeznaczone na biblioteki więzienne stanowią część przewidzianą na działalność kulturalno-oświatową i uwzględniane są w rocznym preliminarzu budżetowym zakładu. Można je powiększyć o fundusze specjalne względnie o inne kwoty nie wykorzystane a uwzględnione i zaakceptowane w projekcie budżetu zakładu. Każdy z zakładów przygotowuje indywidualnie zapotrzebowanie na środki finansowe konieczne dla bibliotek. Brane są przy tym pod uwagę czynniki takie jak stopień zniszczenia księgozbioru, konieczność uzupełnienia go oraz ceny książek na rynku księgarskim. Przy ustalaniu wielkości funduszy niezbędnych dla bibliotek nie uwzględnia się liczby skazanych i nie stosuje się przeciętników określających kwoty przypadające na książki dla jednego skazanego. Nie ma norm dla ustalania wielkości budżetu przeznaczanego na bibliotekę.

Księgozbiory bibliotek więziennych liczyły łącznie w r. 1981 — 1 433 000 wol., w 1982 — 1 460 000, w 1983 — 1 480 000, w 1984 — 1 518 000 wol. Proporcje gromadzonego piśmiennictwa zachowane są zgodnie z zaleceniami — np. według stanu na 31 VIII 1982 r. w bibliotekach tych było 1 457 564 wol., w tym beletrystyka stanowiła 67% (977 631 wol.), wydawnictwa popularnonaukowe 11% (160 527 wol.), podręczniki 8% (117 262 wol.), wydawnictwa prawnicze — 2,5% (36 174 wol.), wydawnictwa informacyjne — 1,5% (20 508 wol.) oraz inne, nie zaliczone do wymienionych grup, obejmujące 145 462 wol., co stanowiło 10% zgromadzonych zasobów.

Srednia wielkość księgozbiorów bibliotek wynosiła w r. 1981 9915,4 wol.; najmniejszy obejmował 914 wol., największy — 37 582.

Głównym warunkiem rozwoju czytelnictwa jest upowszechnianie oświaty na poziomie podstawowym. Stąd konieczność umożliwienia skazanym dostępu do odpowiedniej lektury. Ich zainteresowania kształtują się pod wpływem sugestii współwięźniów oraz na skutek działalności popularyzatorsko-doradczej prowadzonej przez wychowawców. Wystawki książek, czytanie powieści przez radiowęzeł, zróżnicowane tematycznie audycje na temat książek są prowadzone we wszystkich prawie zakładach, jednak ich nasilenie jest różne, a jakość waha się od ledwie dostatecznej do bardzo wysokiej.

Liczba czynnych czytelników zawiera się w granicach 30—90% stanu załudnienia.

W r. 1981 zarejestrowano 128 953 skazanych, z tego około 48%, tj. 60 689 osób można było uznać za czytelników regularnie korzystających ze zbiorów. Pozostali bądź nie korzystali z biblioteki, bądź czynili to sporadycznie.

Wskaźniki te nie są zadowalające. Czytelnictwo jest bowiem w warunkach zakładów karnych najłatwiej dostępnym i najpowszechniejszym środkiem oddziaływań wychowawczych, i to przez cały okres pozbawienia wolności. Budżet czasu wolnego, jakim rozporządzają osadzeni, w znacznym stopniu decyduje o ich aktywności czytelniczej. W okresie tymczasowego aresztowania dysponują oni największą ilością czasu, który niemal wyłącznie mogą przeznaczyć na czytanie książek. Leczą właśnie w tym okresie nie mają bezpośredniego dostępu do biblioteki. Później, podczas odbywania zasadniczej kary pozbawienia wolności, czas wolny skazanych uzależniony jest od charakteru zatrudnienia, czasu pracy oraz od obciążenia ich dodatkowymi obowiązkami.

Zgodnie z zawartymi w *Instrukcji dyrektywami* skazanym wypożyczają się książ-

ki z częstotliwością zależną od ich czytelniczej aktywności, od warunków istniejących w danym zakładzie, rygoru, w jakim odbywana jest kara. Częstotliwość ta waha się od kontaktów raz w miesiącu do kontaktów codziennych. Liczba udostępnianych książek wynosi 1—6 woluminów, choć zdarza się, że skazani mogą wypożyczyć nieograniczoną liczbę książek na okres 1—6 tygodni.

Pomocą w wyborze książek są katalogi, które znajdują się w bibliotekach głównych. Natomiast punkty biblioteczne mają w najlepszym razie jedynie wykazy posiadanych książek. Z reguły występuje tylko jeden rodzaj katalogu — alfabetyczny, chociaż w niektórych zakładach prowadzi się także katalogi tytułowe i rzeczowe.

Za pracę biblioteki odpowiedzialni są inspektorzy do spraw biblioteki zaś w przypadku gdy nie utworzono takiego stanowiska — inspektorzy do spraw kulturalno-oświatowych. Pracownicy ci odpowiadają za dobór i zakup książek do biblioteki, opracowanie i konserwację księgozbioru, popularyzację czytelnictwa wśród skazanych i udostępnianie im książek. Stały personel biblioteki jest zatrudniany w zakładach, w których przebywa ponad 1000 skazanych. W pozostałych biblioteki nie posiadają etatowego pracownika i korzystają z pomocy dorywczej odelegowanych wychowawców i innych funkcjonariuszy z działu penitencjarnego, a także samych skazanych.

Specyfika zakładu zamkniętego powoduje, że łączenie funkcji bibliotekarza z innymi zadaniami, przeznaczanie na pracę w bibliotece marginesu czasu powoduje ogromne spłylenie możliwości wychowawczego oddziaływania książki.

Zgodnie z założeniami polityki penitencjarnej istotną rolę w procesie resocjalizacji odgrywa także nauka. Obowiązkiem nauczania objęci są skazani bez wykształcenia podstawowego, bez zawodu, nie mający do wykonywania go należytych kwalifikacji. W zakresie szkoły podstawowej nauka jest obowiązkiem dla osób w wieku 18—50 lat. Z reguły przy każdym zakładzie karnym istnieje jedna lub więcej szkół różnego typu i szczebla. W związku z tym biblioteki więzienne działające na terenie zakładów pełniły do r. 1983 funkcje także bibliotek szkolnych, zapoatrujących w podręczniki, pomoce dydaktyczne i wspierających proces nauczania. Sytuacja ta uległa zmianie po 1983 r., kiedy to w zakładach, w których istnieją szkoły, zaczęto organizować, niezależnie od istniejących już bibliotek więziennych, samodzielne biblioteki szkolne.

Artykuł Aleksandry Niemczykowej: „Czy w rozwoju świata nie biorą udziału biblioteki” („Poradnik Bibliotekarza” nr. 6/86) wywołał duży rezonans i refleksje na temat postaw i roli bibliotekarzy, hierarchii zadań placówek bibliotecznych, sposobu oddziaływania na środowisko. Po artykule polemicznym Stanisławy Niedzieli: „Najpierw trzeba poznać potrzeby” („PB” 7-8/86 s. 17—18) publikujemy dziś kolejną wypowiedź nawiązującą do spraw poruszonych przez A. Niemczykową.

Jesteśmy świadkami osobliwej dwiistości stanowisk w traktowaniu spraw bibliotekarstwa. Propozycje zmierzające do podniesienia jakości tej pracy, jeśli padają, pozostają w sferze memoriałów, raportów, tez i profesjonalnej publicystyki, praktyka natomiast idzie drogą beceremonialnie niestyczną z wysuwanymi, a nawet (jakże inaczej?) nie negowanymi wskazaniem. Można mieć wrażenie, że cała energia kierowana jest na to, by ujemne zjawiska trafnie nazwać, nie — żeby je zmienić.

Postawmy pytanie: kim dziś powinien być bibliotekarz? Dziś, nie tylko w przedmiejscu skoku technicznego, o którym mówi m.in. Aleksandra Niemczykowa („Po-

nym ekspedientem w sklepie z rozrywkami i modną umysłową galanterią? Ma on być rzecznikiem czytania, kimś w rodzaju „żywej reklamy” literatury, pracownikiem mającym autentyczny (nie administracyjny!) autorytet u czytelników jako czytelnik bardziej doświadczony.

Tymczasem z tym właśnie jest kula. Istnieje zbyt duży odsetek bibliotekarzy nie czytających. A przecież ich czynność nie może ograniczyć się do skatalogowania książki, umieszczenia jej we właściwym miejscu na regale czy sporządzenia odpowiednich przedziałek. Inaczej są sprzedawcami — wracam do porównania — którzy nie wiedzą, czym handlują. Pewnie, że bibliotekarz to nie

Rozwój czy dreptanie

ZOFIA MIKULSKA

radnik Bibliotekarza” nr 6), mającego dorzucić komputer do narzędzi orientacji w środowisku czytelnicy, ale dziś, w warunkach — nie ukrywajmy — dehumanizacji stosunku do kultury, preferencji dla nastawionych na doraźny skutek, praktycystycznych postaw. Toż właśnie bibliotekarz powinien być człowiekiem ratującym choćby nawet po donkiszotowsku te wartości, jakie przynosi literatura, czytelnictwo, przebywanie w świecie jakości moralnych i estetycznych.

Zresztą nie przesadzajmy z rujnąjącym kulturę wpływem postępu technicznego. Kino nie usmierciło teatru, telewizja nie pogrzebała kina. Pewne potrzeby, jeśli nawet okresowo znalazły się w stanie przytłumienia, zachowują aktualność niezależną od licznika przeobrażeń cywilizacyjnych.

Z CZYTELNICTWEM BIBLIOTEKARZY JEST KULAWO

Więc co, jeśli nie np. książka, jest tym instrumentem, który ma szerzyć poznanie wymienionych wartości i rewindykować je dla człowieka, kiedy mu je przerost technicyzacji odbiera? I kim powinien być bibliotekarz? Tylko spraw-

katalog ani nie teczka z wycinkami recenzji na temat istniejących w bibliotece książek, ale niechby jego kontakt z użytkownikiem nie polegał na wymianie czynności na niemo. Są czytelnicy, którzy mają ochotę porozmawiać o książkach przeczytanych i branych do czytania, którzy chcą w bibliotekarzu widzieć przewodnika swoich lektur, a w ogóle interlokutora na tematy kultury.

A jak to być może, skoro np. na spotkaniu z naczelnym redaktorem czasopisma literackiego — przytaczam to jako autentyk, nie jako przykład dla wsparcia tezy — bibliotekarz oświadcza, że czasopismo to jest dla bibliotekarzy za trudne? Więc dla kogo się je redaguje? Dla pracowników MPO? Pytam nie w celu zdeprecjonowania tej nader pożytecznej instytucji, ale dla przypomnienia, że z określonymi zawodami są związane określone zajęcia i że wielu bibliotekarzy z tą zasadą rozmiąja się w praktyce. Cóż to za szewc, który nie zna gatunków i właściwości skóry!

LICZY SIĘ TYLKO „ZAANGAŻOWANIE”

Malo tego. Są biblioteki, w których bibliotekarza, szczególnie w filii, ocenia

się na podstawie okładania książek w folię, składania sprawozdań z czynności drobniawych i ściśle technicznych, zgłaszania zapotrzebowań na gumki i papier. Te zapotrzebowania mogą nie być zaspokajane, ale liczy się „zaangażowanie” i „pozytywny stosunek do pracy”. Tak się ocenia z pozycji kierownictw! Inne formy zaangażowania są w lekceważeniu, wobec nich panuje zмова przemilczania. Nie liczy się, jeśli np. bibliotekarz wygłosi prelekcję, często nawet traktuje się to jako świadectwo zasługującego na przytarcie rogów zadzierania głowy. Bądź „jakim takim przeciętniakiem” (wyrażenie z dyskusji niedawno przeprowadzonej w „Polityce”), a osiągniesz pozycję pewną, bądźiesz miał otwartą drogę do awansu.

Przedsięwzięcia i imprezy stymulujące czytelnictwo, a przede wszystkim postawy gotowości do przyjmowania dóbr kultury nie mogą być traktowane inaczej niż jako wyraz sprawowania przez bibliotekarzy właściwych im funkcji. Owszem, jeśli np. spotkania autorskie odbywają się w trybie zapełniania sali krewnymi i znajomymi bibliotekarza, a prelegent jest kimś, kto podobno coś napisał, a nadto zdołał kiedyś przesmyknąć się nad poprzeczką wymagań kwalifikujących do przyjęcia w poczet ZLP, to takie spotkania spełniają rolę tylko ujemną. Odstępującą. Ale są pisarze i w ogóle ludzie kultury, którzy mają do przekazania odbiorcom coś więcej poza własną bibliografią, poza zasobem opublikowanych przez siebie tekstów, a słowo bezpośrednio mówione, słowo żywe, autor „w naturze” znakomicie akompaniuje propagandzie czytelnictwa.

NIE TYLKO DREPTANIE PRZY REGAŁACH

Biblioteka powinna być otwarta. Nie tylko od godziny do godziny, ale również na wszelkie formy intelektualnego i światopoglądowego oddziaływania na środowisko. Czyż do czytania można zachęcić

tylko sloganem lub choćby najsprawniejszym pełnieniem funkcji administracyjnych? Jeśli zauważamy (a przecież nie jest inaczej) odwracanie się świadomości współczesnego człowieka od treści, które mogą formować go duchowo, to właśnie w książce możemy widzieć antidotum, receptę na proces humanizacji, wewnętrznego wzbogacenia się ludzi. Książka — zatem i biblioteka. A ponieważ przeobraża się wszystko, nie wystarcza już status biblioteki jako tylko wypożyczalni książek.

W tej sytuacji zdumiewa, że podejmowanie przez bibliotekarzy prób podolania wymaganiom aktualności jest hamowane nakazami tylko praktycystycznymi, nakazami wąskiego formatu. Broń Boże podnieść wzrok znad katalogu, miesięcznej statystyki! Nie proponuję w bibliotekarstwie ani lekceważenia przyziemnej, poziomej „empirii”, ani zwrotu w stronę jakiegoś „wyższego”, mniej praktycznego w skutkach „stylu pracy”, ale gradacja czynności i osiągnięć jest nieodzowna. Prawda, że to pierwsze jest bardziej wymierne. Ile książek, ilu czytelników, ile wypożyczeń — tu nic nie budzi wątpliwości i nie wymaga komentarza. Ale weźmy pod uwagę, że czasem z jednego wypożyczenia może być większy pożytek niż z innych dziesięciu. Co się czyta, jak się czyta, z jakim nastawieniem do uczestniczenia w kulturze — ma przyszłość — tego nie uchwyci żadna statystyka, a to właśnie stanowi o ciężarze gatunkowym pracy bibliotecznej. I mimo iż trudno jest tę stronę działań ująć w kategoriach wymiernych, nie powinno się jej lekceważać odrzucać. Kryterium „namacalności” to tylko wyrównujący strychulec, łożo Prokrusta.

Zamknęłam swoje uwagi w kręgu zagadnień, które — przy pewnej refleksji — mogłyby wpłynąć na poprawę niewłaściwych nastawień i pomiarów. W każdym razie dobrze jest, jeśli znaczenie biblioteki, bibliotekarstwa, bibliotekarza widzi się w kontekście takich pojęć jak świat, rozwój, kultura, a nie tylko dreptanie przy regałach.

Z głębokim żalem zawiadamiamy, że w dniu 7 października 1986 r. zmarła w Warszawie w wieku 88 lat

Koleżanka

DOC. DR HAB. KRYSZYNA REMEROWA

organizator powojennego bibliotekarstwa polskiego, naczelnik w b. Naczelnej Dyrekcji Bibliotek, zastępca dyrektora Biblioteki Narodowej, organizator i pierwszy kierownik Instytutu Książki i Czytelnictwa, kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego, wybitny działacz i Członek Honorowy Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

W Zmarłej tracimy zasłużonego przedstawiciela naszego zawodu, nauczyciela i wychowawcę wielu pokoleń bibliotekarzy.

Zarząd Główny
Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
koleżanki i koledy

Tablice pamiątkowe na murach łódzkich bibliotek

Obchody 40-lecia Dekretu o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi rozpoczęła w Łodzi 17 kwietnia 1986 r. sesja popularnonaukowa zorganizowana w Dzielnicowej Bibliotece Publicznej Łódź-Sródmieście, noszącej od r. 1975 imię Andrzeja Struga. Program sesji (Ziemowit Skibiński — Wprowadzenie do życia i osobowości Andrzeja Struga, Jadwiga Kołodziejska — Społeczne uwarunkowania czytelnictwa, Izabela Nagórska — Łódzkie biblioteki publiczne dla dzieci i młodzieży w 40-leciu) uzupełniono odsłonięciem tablicy poświęconej patronowi biblioteki.

Tablica ta ma już swoją historię. W r. 1962 była umieszczona na domu przy ul. Struga 1. Dom ów w latach siedemdziesiątych zburzono poszerzając ulicę, a tablicę przeniesiono do składnic Prezydium Rady Narodowej. Odszukawszy tam tablicę dyrektor DBP Łódź-Sródmieście, mgr Elżbieta Urbanowicz, uzyskała zgodę na zawieszenie jej przy wejściu do Biblioteki, w której niedawno ukończono remont generalny. Tablica wykonana jest ze stopu brązu i miedzi (format 1,70 × 1 m), ozdobiona medalionem z portretem pisarza. Pięknie wyczelowany tekst głosi: *Andrzejowi Strugowi wybitnemu pisarzowi, laureatowi Nagrody Literackiej Miasta, który twórczość swą i działalność społeczną wiązał z Łodzią, w 25 rocznicę śmierci Prezydium Rady Narodowej M. Łodzi.*

Nie jest to pierwsza tablica pamiątkowa umieszczona na murach bibliotek łódzkich. We wrześniu 1966 r. na ścianie budynku przy ul. Słonecznej 10, w którym mieści się 18 Rejonowa Biblioteka Publiczna dla Dorosłych Dzielnicy Bałuty, odsłonięto tablicę z napisem: *W tym domu żyła i pracowała Julia Zbiewska zasłużony pedagog, założycielka w r. 1936 pierwszej biblioteki na Radogoszczu. Zbiewska prowadziła w l. 1901—1920 szkołę żeńską, przy której zorganizowała bibliotekę szkolną. Przez następne 15 lat pracowała w szkołach łódzkich, zaś w r. 1936 założyła we własnym domu przy ul. Słonecznej 10 bezpłatną bibliotekę i czytelnię dla mieszkańców dzielnicy Radogoszcz. Wspomagała ją finansowo i firmowała swoim stemplem Koło byłych wychowanek 7-klasowej szkoły J. Zbiewskiej. Koło też testamentarnie przekazała Zbiewska (zmarła*

w r. 1941 *) 2 pokoje w domu przy Słonecznej pod warunkiem uruchomienia wypożyczalni. Część ocalałych podczas okupacji zbiorów stanowiła podstawę niewielkiej, prowadzonej przez Koło w l. 1945—1949 biblioteki im. Zbiewskiej. Była wychowanki rozpoczęły następnie przy poparciu społeczeństwa Radogoszcza akcję umieszczenia przy Słonecznej biblioteką publiczną, zakończoną w r. 1965 otwarciem 18 RBP dla Dorosłych i nadaniem jej imienia J. Zbiewskiej.

Dziewięć lat później uroczystość nadania imienia Stanisława Czernika Bibliotece Dzielnicowej Łódź-Bałuty uświetniono odsłonięciem tablicy granitowej (1 × 0,8 m): *Stanisławowi Czernikowi 1899—1969, poecie, powieściopisarzowi, badaczowi folkloru, twórcy autentyzmu, który większość swoich niezapomnianych dzieł napisał w Łodzi — Czytelnicy. Łódź, czerwiec 1975.*

Z kolei w maju 1979 r. w związku z nadaniem Dzielnicowej Bibliotece Publicznej Łódź-Widzew imienia Lucjana Rudnickiego na frontonie jej budynku wmurowano miedzianą płytę w formie rozwartej księgi (0,65 × 1,1 m) z napisem na obu kartach: *W hołdzie Lucjanowi Rudnickiemu 1882—1986, autorowi „Starego i nowego”, niezapomnianej powieści o tradycjach naszej dzielnicy, imię Jego nadała tej Bibliotece społeczność Widzewa 10 maja 1979 r.*

W r. 1981 dwukrotnie dokonano odsłonięcia tablic przy wejściach do bibliotek. Nadanie zespołowi bibliotek Dzielnicy Polesie imienia Jana Augustyniaka upamiętniono skromną tablicą miedzianą (0,59 × 0,65 m) z piaskorzeźbą jego głowy oraz napisem: *Pamięci Jana Augustyniaka 1893—1971, zasłużonego bibliotekarza i dyrektora Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łodzi w l. 1917—1963, twórcy i organizatora łódzkich bibliotek publicznych. Luty 1981 r.*

Patrona Dzielnicowej Biblioteki Publicznej Łódź-Górna uczczono metalową tablicą (1 × 0,75 m) z napisem: *Władysławowi Stanisławowi Reymontowi 1867—1925, pisarzowi, publicyście, Laureatowi Literackiej Nagrody Nobla, twórcy „Ziemie obiecanej”, powieści o początkach przemysłowej Łodzi — Czytelnicy. Łódź, wrzesień 1981.*

Wymienione powyżej tablice pamiątkowe są nie tylko formą uznania czy hołdu, ale i formą informacji o powiązaniach z Łodzią pisarzy i działaczy kulturalno-oświatowych patronujących naszym bibliotekom.

IZABELA NAGÓRSKA

* Biogram Julii Zbiewskiej znajduje się w Suplemencie Słownika pracowników książki polskiej, s. 243.

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich 1917 – 1987

fakty • wydarzenia • iluzje

JULIUSZ WASILEWSKI

ZWIĄZEK ZAWODOWY BIBLIOTEKARZY POLSKICH

1945

Powojenne dzieje organizacji rozpoczynają się w Krakowie, gdzie na początku 1945 r. znalazło się wielu bibliotekarzy z różnych ośrodków, w tym również przewodniczący ZBP — Adam Łysakowski. Główne kierunki działań w pierwszym okresie: zalegalizowanie Związku i organizacja jego struktur, zabezpieczenie zbiorów bibliotecznych, organizacja systemu bibliotecznego, szkolenie kadr, pomoc materialna dla bibliotekarzy. Zgodnie z postanowieniami przedwojennymi nawiązano ścisły kontakt z archiwistami.

12 II — przewodniczący Związku, A. Łysakowski, został przyjęty przez ministra oświaty Stanisława Skrzeszewskiego. Uzyskał zgodę na czasowe zatrudnienie w Bibliotece Jagiellońskiej bibliotekarzy wysiedlonych ze swoich miast i przebywających na razie w Krakowie (ok. 120 osób). Minister wyasygnował do dyspozycji Związku 50 000 zł na zabezpieczenie bibliotek i księgozbiorów opuszczonych. Efektem rozmowy było także wydane niebawem zarządzenie polecające kierownikom największych bibliotek zabezpieczenie opuszczonego mienia bibliotecznego.

17 II — wznowiło działalność Koło Krakowskie, którego Zarząd niebawem przedstawił ministrowi oświaty projekt repatriacji zbiorów bibliotecznych i archiwalnych z Ziemi Odstępionych.

24 II — A. Łysakowski zarejestrował w Okręgowej Komisji Związków Zawodowych w Krakowie Związek Zawodowy Bibliotekarzy Polskich (ZZBP), rozpoczynając tym samym starania o zalegalizowanie organizacji na prawach związku zawodowego. Pierwsze zebrania ZG odbywały się w Krakowie. Z Krakowa wystosowano do Ministerstwa Oświaty memoriał w sprawie unormowania stanowisk bibliotekarskich, wystąpiono w sprawie utworzenia katedr bibliotekoznawstwa oraz liceów bibliotekarskich, czyniono starania o uzyskanie przydziałów żywności i odzieży dla pracowników bibliotek.

8 IV — Regina Fleszarowa zwołała zebranie Koła Warszawskiego, została przewodniczącą Zarządu Koła (funkcji tej zrzekła się w listopadzie na rzecz Ryszarda Przelaskowskiego). Zarząd Koła pod-

jął starania o legalizację Związku, prowadził szeroką działalność odczytową (m.in. 13 V odbyło się zebranie z referatem Józefa Grycza *O ustawie bibliotecznej*).

13 VIII — powstało Koło w Toruniu, w jego skład weszli również bibliotekarze z Bydgoszczy, Piły, Włocławka.

Sierpień — ZZBP przeniósł siedzibę do Warszawy. Kontynuowano starania o legalizację Związku jako organizacji zawodowej obejmującej wszystkich bibliotekarzy i archiwistów. Zarząd, uważając się za tymczasową komisję organizacyjną Związku, powołał do współpracy dodatkowe osoby. Ukonstytuowało się Prezydium: A. Łysakowski — przewodniczący, Andrzej Grodek, R. Przelaskowski — zastępcy przewodniczącego, Witold Suchodolski — przedstawiciel archiwistów, Jan Kossonogowa — sekretarz generalny, Zofia Kossonogowa — zastępca sekretarza generalnego, Władysława Borkowska — skarbnik, Franciszek Sedlaczek — gospodarz. Dzięki staraniom Referatu Informacyjno-Prasowego (kierowanego przez Z. Kossonogową) zaczęły ukazywać się w prasie sprawozdania z działalności Związku i artykuły o potrzebach bibliotek, w radiu ogłaszano kilkunastominutowe komunikaty poświęcone problematyce bibliotekarskiej.

wrzesień — wznowiło działalność Koło Łódzkie (przewodniczący Jan Augustyniak) i Poznańskie (Aleksander Birkenmajer).

23 X — w Referacie Rejestru Stowarzyszeń i Związków Zarządu Miejskiego Miasta Stołecznego Warszawy złożono podanie o zarejestrowanie organizacji jako stowarzyszenia (starania o uzyskanie statusu związku zawodowego, mimo pozytywnej opinii Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, nie powiodły się).

październik — ukazał się pierwszy powojenny numer „Bibliotekarza” (redaktor Wanda Dąbrowska), nakład 2000 egz.

5 X — ukonstytuowała się Komisja Normalizacyjna ZZBP (przewodnicząca W. Borkowska), która wkrótce opracowała wzory druków: inwentarza, rejestru nabytków, kart akcesyjnych czasopism bieżących.

W grudniu powstało Koło w Gdańsku (przewodniczącą Marianą Des Loges), wznowiło działalność Koło Śląskie z siedzibą w Katowicach (Paweł Rybicki).

31 XIII — Związek zrzesza 557 członków.

ZWIĄZEK BIBLIOTEKARZY I ARCHIWISTÓW POLSKICH

1946

Rok przełomowy dla powojennego bibliotekarstwa polskiego oraz dla organizacji zawodowej bibliotekarzy. Ukazały się zasadnicze akty prawne i decyzje, o które organizacja walczyła od lat i których podstawy wypracowała (*Dekret o bibliotekach*, utworzenie pierwszej katedry bibliotekoznawstwa w Łodzi, przekształcenie Wydziału Bibliotek w Naczelną Dyrekcję Bibliotek — urząd centralizujący politykę biblioteczną państwa). Sfinalizowano zabiegi o legalizację Związku, który szybko podjął ożywioną działalność zarówno na szczeblu centralnym, jak i w odradzających się lub powstających od nowa kołach terenowych.

28 II — do Rejestru Stowarzyszeń i Związków Zawodowych (pod nr. 54) wpisany został Związek Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich (ZBiAP) — ogólnopolskie stowarzyszenie naukowe pełniące częściowo funkcję związku zawodowego (§ 2 Statutu do zadań ZBiAP zaliczał m.in.: — pkt. a) zespolenie wszystkich bibliotekarzy i archiwistów polskich celem obrony ich interesów zawodowych, ekonomicznych i kulturalnych, dążenie do polepszenia warunków ich pracy i płacy oraz udzielanie im pomocy materialnej; — pkt. d) czuwanie nad prawidłową organizacją i rozwojem bibliotek i archiwów oraz szkolnictwo w tym zakresie). ZBiAP zrzeszał członków zwyczajnych (*zatrudniony zawodowo bibliotekarz lub archiwista jak również emeryt w tych zawodach*), nadzwyczajnych (— osoba fizyczna zajmująca się zagadnieniami dotyczącymi bibliotekarstwa lub archiwistyki, zwłaszcza kandydat do pracy w tych zawodach; — osoba prawna, której działalność wchodzi w zakres prac Związku), honorowych (*stowarzyszenie, instytucja lub osoba fizyczna, która położyła wielkie zasługi w zakresie działania Związku*). Najwyższą instancją było Zebranie Delegatów Kół (1 delegat na 30 członków) zwoływane w pierwszym półroczu każdego roku, najwyższą władzą wykonawczą — Zarząd Główny składający się z 9 osób wybieranych przez Zebranie Delegatów na 3 kadencje (po każdej kadencji ustępuje 1/3 członków — przez pierwsze dwa lata drogą losowania) oraz przedstawicieli poszczególnych kół (po jednym z każdego koła, wybieranym przez walne zebranie koła na 1 kadencję).

26 III — wznowiło działalność Koło Lubelskie (przewodniczący Andrzej Wojtkowski).

1—3 V — ZBiAP wziął udział w organizacji Święta Oświaty. Wydano specjalny numer „Bibliotekarza” (nakład 30 000 egz.) zawierający m.in. odezwę ZG ZBiAP do społeczeństwa. A. Łysakowski wygłosił w radiu odczyt *Uspoczczenie bibliotek*.

13—14 V — w zebraniu Delegatów Kół ZBiAP wziął udział minister Czesław Wycech oraz naczelny dyrektor bibliotek Józef Grycz. Przewodniczył Jan Muszkowski. Referaty: J. Augustyniak — *Zagadnienia zawodowe bibliotekarzy samorządowych i społecznych*, Czesław Gutry — *Zagadnienia zawodowe bibliotekarzy i archiwistów państwowych*, W. Suchodolski — *Stan archiwów w Polsce*, Maria Wodzinowska — *Stan bibliotek polskich*, A. Łysakowski — *Najbliższe zadania ZBiAP*. Nadano tytuł członka honorowego ZBiAP Edwardowi Kuntzemu. Wybrano ZG: A. Łysakowski — przewodniczący, Stanisław Konopka, Adam Stebelski — zastępcy przewodniczącego, Jan Piasecki — sekretarz generalny, Helena Drzażdżyńska — zastępca sekretarza, W. Borkowska — skarbnik, Tadeusz Remer — gospodarz, R. Przelaskowski, F. Sedlaczek — członkowie. Ustalono wysokość wpisu — 10 zł i składki miesięcznej — 20 zł (wpisowe do dyspozycji koła, 500% składek do dyspozycji ZG). Wytuczono główne kierunki działań: działalność naukowa i szkoleniowa (publiczne odczyty, audycje radiowe, organizacja kursów), czuwanie nad prawidłowością rozwoju bibliotek i archiwów, regulacja spraw zawodowych (prawna ochrona tytułu, uznanie odrębnego fachu — charakteru pracy, odrębna prawnictwa, zrównanie pracowników samorządowych z państwowymi). We wnioskach i rezolucjach znalazły się m.in. sprawy uregulowania dopływu egzemplarzy obowiązkowego, zorganizowania sieci skupu książek z rąk prywatnych i uruchomienia funduszy na ten cel, zwiększenia nakładów finansowych na biblioteki na Ziemach Odzyskanych. Zebranie stwierdziło, że do istotnych obowiązków i praw ZBiAP należy „wgląd we wszystkie nas dotyczące projekty, ich opiniowanie oraz rzeczowa krytyka osiągnięć”.

W maju powstała Wytwórnia Pomocy Bibliotecznych ZBiAP, która miała kontynuować tradycję przedwojennej Poradni Bibliotecznej ZBP. Z usług wytwórni do końca roku skorzystało 389 bibliotek.

2 VI — powstało Koło w Radomiu (przewodnicząca Daniela Jarkowska).

17 VI — audyencja przedstawicieli ZBiAP u premiera Bolesława Bieruta, który poparł starania Związku o wprowadzenie przedstawiciela ZBiAP do Polskiej Komisji Rewindykacyjnej w Berlinie (przedstawicielem został A. Stebelski).

i przyspieszenie zorganizowania komisji specjalnej ds. rewindykacji zbiorów z Ziemi Wschodnich Odstąpionych. Premier upoważnił ZBiAP do przedstawienia projektu pragmatyki służbowej bibliotekarzy i archiwistów, przyznał ZBiAP dotację 150 000 zł na zorganizowanie domu wypoczynkowego dla Związku.

We wrześniu powstały koła w Kielcach (przewodnicząca Zofia Bielczyk), Wrocławiu (Zofia Gostomska), Szczecinie (Bolesław Taurogiński).

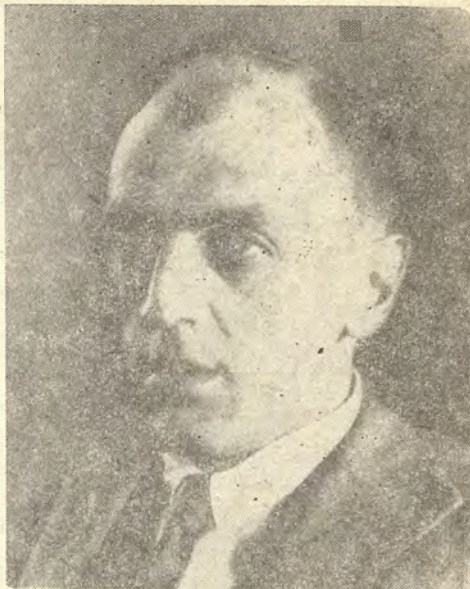
21 X — na posiedzeniu ZG zalecono kołom ścisłą współpracę z radami narodowymi w realizacji *Dekretu o bibliotekach*, wprowadzenie przedstawicieli ZBiAP do Komisji Oświatowych. Uchwalono dobrowolną składkę (30 zł) dla ZG na cele gospodarcze i samopomocowe.

Kontakty międzynarodowe — ZBiAP otrzymał z IFLA pismo odnawiające zerwaną łączność i zapowiadające sesję IFLA w Oslo (1947). ZBiAP zaproponował podjęcie przez IFLA spraw zaopatrzenia krajów zniszczonych w wydawnictwa źródłowe i informatory o najnowszych zdobyczach techniki bibliotecznej, opublikowania informatora o źródłach bibliecznych wydanych w czasie wojny, zajęcia jednolitego stanowiska wobec bibliotekarzy niemieckich działających podczas wojny z ramienia władz okupacyjnych. Do władz IFLA wysłano dane o ZBiAP. Odnowiono kontakty z organizacjami bibliotekarskimi w Anglii i USA, skąd ZBiAP otrzymał paczki żywnościowe oraz duże partie książek i czasopism (300 skrzyń), które rozdzielono w porozumieniu z Biurem Wymiany Wydawnictw przy Bibliotece Narodowej. Na ręce Marii Danilewiczowej przebywającej za granicą przesłano zdjęcia ilustrujące zniszczenia bibliotek warszawskich wraz z odpowiednim opisem.

Starania o dom wczasowy dla ZBiAP — zabiegano o przyznanie domu „Paulinum” w Jeleniej Górze, willi w Międzyzdrojach. Uzyskano 50 miejsc w Spale.

Referaty: Prawniczy, Spraw Międzynarodowych, Bibliotek Naukowych, Bibliotek Powszechnych i Szkolnych, Spraw Zawodowych, Kształcenia (opracował m.in. projekt sieci ośrodków kształcenia bibliotekarzy), Ziemi Odzyskanych, Prasowo-Informacyjny. Do opracowania projektu pragmatyki powołano komisję — Aleksy Bachulski, Bogdan Horodyski, A. Łysakowski, J. Piasecki).

31 XII ZBiAP liczy 928 członków (479 z bibliotek naukowych) zrzeszonych w 12 kołach. ZG zatrudnia sekretarkę, księgową, gońca.

Adam Łysakowski przewodniczący ZBP w l. 1939—1949.

1947

ZBiAP wyrobił sobie autorytet jako reprezentant bibliotekarzy i archiwistów. Minister oświaty oficjalnie oświadczył, że ZBiAP powinien być informowany o wszelkich opracowywanych zarządzeniach merytorycznych dotyczących zakresu jego działania.

I I — redaktorem naczelnym „Bibliotekarza” został Czesław Koziół.

28 II — na posiedzeniu plenarnym ZG powołano Referat Bibliotek Ministerialnych i Urzędów Centralnych (przewodnicząca R. Fleszarowa), S. Konopka złożył rezygnację z funkcji wiceprzewodniczącego i członka ZG (wiceprzewodniczącym został T. Remer).

20 IV — głównymi tematami spotkania przedstawicieli ZBiAP z wiceministrem oświaty, Henrykiem Jabłońskim, były: niedostateczne uwzględnienie potrzeb bibliotek w budżecie ministerstwa, sytuacja materialna bibliotekarzy, sprawa wejścia ZBiAP do CRZZ.

11—12 V — Zebranie Delegatów Kół ZBiAP w Toruniu. Uczestniczyło 37 delegatów. Przewodniczył Jan Baumgart, który wygłosił referat *Trzydziestolecie ZBiAP*. Wśród wniosków znalazły się m.in. sprawy: uzyskania dewiz na zakup literatury zagranicznej, wydania skryptów bibliotekarskich, zwiększenia budżetów bibliotek i uposażeń pracowników, przyspieszenia i

usprawnienia rozdziału wydawnictw zagranicznych otrzymywanych z Międzynarodowego Biura Wymiany. Uchwalono, że składki członkowskie będą wynosić — dla osób zarabiających do 5 tys. zł — składka 20 zł, 5—12 tys. zł — składka 50 zł, powyżej 12 tys. zł — składka 100 zł.

20 VI — ukazało się rozporządzenie w sprawie egzemplarza obowiązkowego.

26—27 X — ZBiAP wziął czynny udział w konferencji instytucji i towarzystw naukowych uprawiających nauki historyczne.

Kontakty międzynarodowe — podczas sesji IFLA w Oslo A. Birkenmajer złożył sprawozdanie z działalności ZBiAP za lata 1945—1947, został mianowany honorowym wiceprzewodniczącym IFLA, powierzono mu przewodnictwo Komisji Wypożyczeń Międzynarodowych. J. Muszkowski (do Oslo mimo otrzymania zaproszenia nie pojechał) został zaocznie wybrany na przewodniczącego Podkomisji Statystyki Wydawniczej. ZBiAP przesłał do IFLA spis polskich bibliotekarzy zamordowanych podczas wojny.

31 XII — liczba członków ZBiAP przekroczyła 1000. Działa 16 kół (Bydgoszcz, Częstochowa, Gdańsk, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Łódź, Poznań, Radom, Siedlce, Szczecin, Toruń, Warszawa, Wrocław, Wrocław, Wrocław). Siedziba ZG znajduje się w Bibliotece Publicznej przy ul. Koszykowej.

1948

ZBiAP wpłynął (dzięki staraniom w Naczelnej Dyrekcji Bibliotek i na gruncie Sejmu) na powiększenie budżetu na cele biblioteczne, a także uzyskał zatwierdzenie magisterium w zakresie bibliotekoznawstwa. Nie udało się natomiast wpłynąć na właściwe potraktowanie bibliotekarzy i archiwistów w rozporządzeniu o zasreżowaniu pracowników nauki, nie udało się też poprawić uposażeń pracowników bibliotek powszechnych.

10—11 VI — Zebranie Delegatów Kół ZBiAP w Warszawie. Przewodniczył Kazimierz Tymecki. Cz. Kozioł wygłosił referat *Zagadnienia upowszechniania książki*. Przyjęto projekty: zorganizowania V Zjazdu Bibliotekarzy Polskich w r. 1950, instrukcji dla kół mającej na celu pozyskanie wszystkich bibliotekarzy do ZBiAP. Wybrano ZG: A. Lysakowski — przewodniczący, A. Stebelski — urzędujący wiceprzewodniczący, Julia Millerowa — wiceprzewodnicząca ds. bibliotekarstwa powszechnego, Irena Morsztynkiewicz — wiceprzewodnicząca ds. bibliotekarstwa naukowego, J. Piasecki — sekretarz general-

ny, T. Remer — zastępca sekretarza, Jadwiga Szemplińska — skarbnik, W. Borkowska — zastępca skarbnika, F. Sedlaczek — gospodarz. Wybrano: A. Birkenmajera — na delegata ZBiAP do IFLA, B. Horodyskiego — na przedstawiciela ZG w redakcji „Bibliotekarza”, W. Borkowską — na przedstawiciela ZBiAP w Komisji Normalizacyjnej. Przewodniczący referatów: Prawny — A. Stebelski, Spraw Zawodowych — T. Remer, Kształcenia — J. Muszkowski, Bibliotek Powszechnych i Szkolnych — Stefania Draczkó, Bibliotek Naukowych — Helena Więckowska, Bibliotek Ministerialnych i Urzędów Centralnych — Helena Handelsmanówna, Bibliotek Ziem Odzyskanych — Adam Bocheński, Archiwalny — A. Wolff, Wydawniczy — B. Horodyski, Międzynarodowy — A. Birkenmajer, Bibliograficzny — A. Lysakowski, Informacyjno-Prasowy — W. Michalska, Życia Kół — Ewa Widerszalowa. Na posiedzeniach plenarnych ZG i na Zebraniach Delegatów Kół przewodniczący poszczególnych referatów składali sprawozdania.

20—24 IX — w sesji IFLA w Londynie uczestniczył A. Birkenmajer. Dzięki staraniom ZBiAP cztery polskie bibliotekarki wzięły udział w zorganizowanym przez UNESCO i IFLA międzynarodowym kursie bibliotecznym w Anglii.

Wytwórnia Pomocy Bibliotecznych mimo nieuregulowanego statusu prawnego znacznie zwiększyła produkcję.

31 XII — ZBiAP liczy prawie 1500 członków zrzeszonych w 16 kołach. Dochody ZBiAP zamknęły się kwotą 5 567 841 zł, w tym m.in.: składki 396 856 zł, dochody Wytwórni — 897 000 zł, dotacje — 4 030 000 zł.

Zestawienie produkcji Wytwórni Pomocy Bibliotecznych w latach 1946—1948

	1946	1947	1948
Karta klamrowa	515 000	1 644 000	4 763 000
Inwentarz dla bibliotek powszechnych	20 000	103 000	200 000
Karta czytelnika	23 500	261 000	1 158 000
Karta książki	65 000	1 065 400	2 934 000
Klamry	300	4 441	11 439
Karty katalogowe międzynarodowe	500	243 000	1 900 000
Statystyka mała	—	—	220 000

Laureaci Nagrody im. Heleny Radlińskiej za wybitne osiągnięcia w zakresie bibliotekoznawstwa i bibliotekarstwa w r. 1986

NAGRODA I STOPNIA

prof. dr **KAROL GŁOMBIOWSKI** z Uni-

wersytetu Gdańskiego, wybitny pedagog, literaturoznawca, bibliolog, organizator szkolnictwa wyższego w zakresie bibliotekoznawstwa, edytorstwa i księgarstwa we Wrocławiu oraz w Gdańsku, gdzie uruchomił i prowadził Zakład Nauki o Książ-

ce. Jednocześnie kierował Studium Doktoranckim Filologii Polskiej oraz Studium Podyplomowym Bibliotekoznawstwa. Przewodniczył radom naukowym i programowym różnych instytucji i bibliotek bądź uczestniczył w ich pracach — m.in. w Radzie Biblioteki Narodowej, Biblioteki Gdańskiej PAN, Instytutu Bałtyckiego, Wydawnictwa Morskiego. Był członkiem Państwowej Rady Bibliotecznej przy ministrze kultury i sztuki. Brał udział w kongresach i konferencjach międzynarodowych, występował na nich z odczytami.

Bibliografia prac naukowych prof. Głombiowskiego liczy ponad 60 pozycji, obejmuje szereg rozpraw teoretycznych, w tym m.in. pozycje takie jak *Bibliotekoznawstwo jako dyscyplina uniwersytecka*, *O funkcjonalną koncepcję nauki o książce*.

Odnaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, wieloma medalami oraz odznaczeniami państwowymi i re-

sortowymi, Honorową Odznaką Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Zmarł w październiku 1986 r.

prof. dr **ALODIA GRYCZOWA**, z zawodem bibliotekarskim związana od r. 1928, wybitny znawca i badacz dziejów starej książki, laureatka nagrody państwowej w r. 1981. Prace jej cenione są i nagradzane również na forum międzynarodowym.

Przez 25 lat kierowała Zakładem Starych Druków w Bibliotece Narodowej, zorganizowała ewidencję rozproszonych w bibliotekach polskich zbiorów starych druków — pod jej kierunkiem powstał Centralny katalog druków z XV—XVIII wieku. Autorka ponad 180 prac naukowych z dziejów książki, inicjator i redaktor fundamentalnych dzieł, takich jak *Inkunabuly w bibliotekach polskich* oraz *Polonica typographica saeculū sedecimū* — zbiór podobizn zasobu drukarskiego tłoczni polskich XVI stulecia. Redaktor serii „Książka w Dawnej Kulturze Polskiej”, członek redakcji serii Ossolineum „Książka o książce” oraz *Encyklopedii wiedzy o książce*. Członek Rady Naukowej Biblioteki Narodowej oraz Komitetu Redakcyjnego „Rocznika Biblioteki Narodowej”. Brała udział w ochronie zbiorów Biblioteki Narodowej w czasie Powstania Warszawskiego, uczestniczyła w tzw. akcji

pruszkowskiej (zabezpieczania zbiorów uratowanych).

Prof. Gryczowa prowadziła szeroką działalność dydaktyczną, kształciła bibliotekarzy specjalizujących się w dziedzinie starych druków i prowadziła wykłady w tym zakresie na uniwersytetach Warszawskim i Łódzkim.

Odnaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, licznymi medalami i odznaczeniami państwowymi, resortowymi oraz Honorową Odznaką SBP.

Członek honorowy Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

NAGRODA II STOPNIA

mgr **WŁADYSŁAWA BORKOWSKA**, z zawodem bibliotekarskim związana od 45 lat. Organizatorka i wieloletni kierownik Biblioteki Instytutu Architektury i Urbanistyki. Placówka ta pod jej nadzorem stała się najpoważniejszą biblioteką naukowo-techniczną dostępną publicznie i zyskała wysoką ocenę środowiska architektów i bibliotekarzy. W. Borkowska zgromadziła prawie kompletny zbiór dzieł z zakresu architektury i dziedzin pokrewnych, zapewniła znakomitą obsługę czytelników.

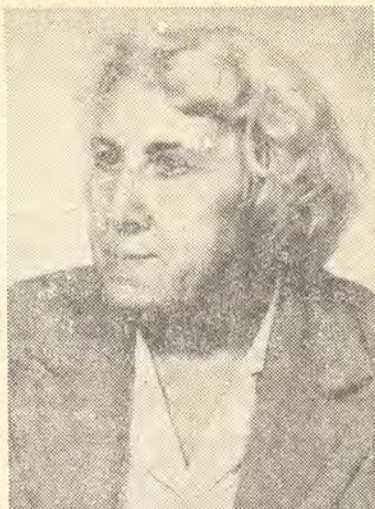
Jest autorką (wspólnie z Józefem Gryczem) *Skróconych przepisów katalogowania alfabetycznego*, wielokrotnie wznawianych i do dziś aktualnych, oraz publikacji naukowych w tym zakresie, artykułów i recenzji. Reprezentowała Polskę na międzynarodowej konferencji UNESCO w Paryżu na temat ujednoczenia przepisów katalogowania.

Odnaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i innymi odznaczeniami państwowymi i resortowymi.

Aktywny członek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, odznaczona Honorową Odznaką SBP.

dr **IRENA MORSZTYNKIEWICZOWA**,

związana z zawodem bibliotekarskim przez 63 lata, wieloletni dyrektor Biblioteki Głównego Urzędu Statystycznego. Inicjatorka budowy samodzielnego gmachu Biblioteki, nadzorowała jego budowę i wyposażenie. Pod jej kierownictwem placówka ta zgromadziła bogate zbiory z dziedziny statystyki z wielu krajów i stała się warsztatem pracy GUS-u, naukowców, dydaktyków i studentów. Autorka licznych publikacji, haseł w encyklopediach, inicjatorka i redaktor wydawnictw poświęconych życiorysom wybitnych bibliotekarzy polskich. Działaczka Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Bibliotekarskich (IFLA) — reprezentowała Polskę 20 razy na sesjach Rady Głównej.

Była sekretarzem Sekcji Bibliotek Specjalnych oraz redaktorem międzynarodowego biuletynu INSPEL.

W ciągu 50 lat członek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, pełniła funkcje wiceprzewodniczącej Zarządu Głównego, sekretarza generalnego, brała udział w pracach Komisji Normalizacyjnej, Statystycznej, Głównej Komisji Rewizyjnej. Przewodniczyła (do śmierci) Zespołowi Historyczno-Pamiętnikarskiemu Zarządu Okręgu Stołecznego.

Odnaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i innymi odznaczeniami państwowymi i resortowymi oraz Honorową Odznaką SBP.

Była członkiem honorowym Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Zmarła dnia 23 maja 1986 r.

mgr **MARIA PROKOPOWICZ**, z zawodem bibliotekarskim związana od 40 lat. Kierowała Zakładem Zbiorów Muzycznych w Bibliotece Narodowej, który zorganizowała i któremu zapewniła dopływ cennych zbiorów. Autorka kilkunastu publikacji, w tym artykułów, rozpraw naukowych, recenzji, haseł w *Encyklopedii muzycznej*, redaktor stałego rozdziału „Muzyka” w *Bibliografii m.st. Warszawy*. Należy do czołowych animatorów bibliotecznego życia muzycznego w kraju i na forum międzynarodowym. Jest członkiem Rady Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotek Muzycznych (IAML), reprezentowała Polskę na kilkunastu Kongresach IAML, wygłaszała referaty.

Aktywny członek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, współorganizatorka Sekcji Bibliotek Muzycznych przy Zarządzie Głównym i jej wieloletnia przewodniczą-

ca, współorganizatorka ogólnokrajowych zjazdów bibliotekarzy bibliotek muzycznych. Po przejściu na emeryturę nadal uczestniczy w pracach Sekcji Bibliotek Muzycznych, utrzymuje kontakty z IAML.

Odnaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i innymi odznaczeniami państwowymi i resortowymi oraz Honorową Odznaką SBP.

dr **WANDA SOKOŁOWSKA**, związana z zawodem bibliotekarskim od 52 lat, b. kierownik Oddziału Opracowania Druków Zwartych w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego. Uczestniczyła w ochronie zbiorów Biblioteki UW w okresie okupa-

cji oraz w powojennej odbudowie działalności Biblioteki. Wytrawna znawczyni piśmiennictwa naukowego, wykladała na kursach bibliotekarskich organizowanych przez Związek Bibliotekarzy Polskich (1937—39), potem przez SBP, brała udział w praktykach wakacyjnych, kształciła personel Biblioteki UW. Autorka biogramów zmarłych bibliotekarzy BUW oraz haseł w *Encyklopedii wiedzy o książce*.

Członek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, brała udział w pracach Komisji Normalizacyjnej oraz Katalogowania Alfabetycznego przy Zarządzie Głównym, współpracowała w przygotowaniu polskiej instrukcji katalogowania, działała na forum Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Bibliotekarskich (IFLA).

Odnaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, innymi odznaczeniami państwowymi, Honorową Odznaką Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

NAGRODA III STOPNIA

dr **GRZEGORZ CHMIELEWSKI**, od r. 1960 dyrektor Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zielonej Górze, inicjator budowy nowoczesnego gmachu Biblioteki, kierował opracowaniem programu użytkowego i nadzorował jej budowę. Stosuje nowoczesne formy pracy — np. powołał Centrum Informacji, Galerię Polskiej Ilustracji Książkowej, Muzeum Książki Środkowego Nadodrza, Wypożyczalnię Książki Mówionej. Zbiory specjalne WiMBP, która pod jego kierownictwem została odznaczona Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, są zaliczone do Narodowego Zasobu Bibliotecz- nego.

Dyr. Chmielewski jest współorganizato- rem kierunku bibliotekoznawstwa w Wyższej Szkole Pedagogicznej, gdzie prowa- dzi wykłady i seminarium magisterskie. Kieruje Filią Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy. Jest aktywnym działaczem społecznym i politycznym, przewodniczącym Wojewódzkiego Zespołu Partyjnego Bibliotekarzy i Księgarzy w Zielonej Górze. Działa w licznych towa- rzystwach naukowych i kulturalnych, m.in. w lubuskim Towarzystwie Naukowym, Towarzystwie Przyjaciół Zielonej Góry, jest założycielem Klubu Bibliofilów „Pro Libris”.

Członek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, pełnił funkcję przewodniczącego Zarządu Okręgu w Zielonej Górze, jest członkiem Zarządu Głównego, kieruje jego Sekcją Bibliotek Publicznych.

Odnaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i innymi odznaczeniami państwowymi i resortowymi oraz Honorową Odznaką SBP.

mgr **MARIAN FILIPKOWSKI**, dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Olsztynie, związany z zawodem od 33 lat, organizator bibliotek publicznych, szkolnych i pedagogicznych w województwie olsztyńskim, inicjator i propagator nowo-

czesnych metod pracy z czytelnikiem oraz funkcjonalnego wyposażenia wnętrza biblioteki. Wyróżniany i nagradzany przez Centralną Komisję Postępu Pedagogicznego, prowadzi badania czytelnictwa literatury regionalnej oraz literatury pedagogicznej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych. Jest konsultantem i opiniodawcą resortu oświaty i wychowania do spraw pracy bibliotek pedagogicznych i szkolnych. Autor około 30 artykułów o charakterze instruktażowym i publicystycznym w czasopismach bibliotekarskich i pedagogicznych, prelegent, organizator sesji, konferencji i zjazdów bibliotekarskich. Działacz społeczny i polityczny. Lektor KW PZPR, radny MRN w kilku kadencjach.

Aktywny członek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, przewodniczył Zarządowi Okręgu Olsztyńskiego w kilku kadencjach, jest członkiem Zarządu Głównego SBP.

Odnaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i innymi odznaczeniami państwowymi, resortowymi i lokalnymi oraz Honorową Odznaką SBP.

mgr **ALEKSANDER MAJOREK**, założyciel i b. wieloletni dyrektor Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Koszalinie, z zawodem bibliotekarskim związany od około 40 lat. Organizator sieci bibliotek publicznych w województwach szczecińskim i koszalińskim, inicjator i organizator nowoczesnych metod upowszechniania czytelnictwa oraz regionalnego warsztatu bibliograficznego w bibliotece. Projektodawca budowy nowoczesnego gmachu WIMBP w Koszalinie, nadzorował osobiście jej budowę i urządzenie. Założyciel i kierownik Filii Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy, wykładowca na licznych kursach bibliotekarskich. Autor artykułów publicystycznych, wieloletni członek zespołów redakcyjnych „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego”, „Biblioteki Słupskiej”, „Zapisków Koszalińskich”. Nadal czynny zawodowo jako bibliograf i wykładowca w Filii CUKB.

Zasłużony działacz polityczny i społeczny, członek Stronnictwa Demokratycznego, wieloletni radny Powiatowej a następnie Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koszalinie, działacz FJN, Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej, Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich, Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Członek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Odnaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Krzyżem Walecznych i wielu odznaczeniami państwowymi, resortowymi i lokalnymi oraz Honorową Odznaką SBP.

EWA PAWLIKOWSKA

INFORMUJEMY AUTORÓW, że dysponując niewielką objętością numerów nie możemy kwalifikować do druku artykułów przekraczających 8—10 znormalizowanych stron (30 wierszy) maszynopisu. Artykułów nie zamówionych przez redakcję nie zwracamy. Zastrzegamy sobie prawo do skracania, adiustacji tekstów, nadawania własnych tytułów. Za treść ogłoszeń redakcja nie odpowiada.

Antybiurokratyczny odruch nie spotkał się ze zrozumieniem zwierzchności

Biblioteczna biurokracja, czyli kolejka do zeszytu

Rzecz dzieje się w szkole podstawowej, jednej z niewielu posiadających osobne pomieszczenie na czytelnię czasopism. Właściwie należałoby nazwać to miejsce kącikiem czytelniczym (na 15 uczniów), w którym mieszczą się dodatkowo jeszcze trzy instytucje (właścicielka czytelnia, biuro POP, „rozprowadzalnia” podręczników) i stanowiska pracy dwóch bibliotekarek. Ciasnota okropna, tym bardziej że chętnych do przebywania jest ponad miarę. Z tego przybytku dzieci korzystają głównie na przerwach, choć często brak miejsc i przed lekcjami, i po lekcjach, w czasie nieobecności nauczyciela itp.

Wąskim gardłem stał się zeszyt odwiedzin, zwłaszcza kiedy dzięki pewnym innowacjom skromny kąciak czytelniczy zyskał niezwykłą popularność. Każdy uczeń przed przystąpieniem do czytania musiał bowiem dokonać aktu wpisania się do owego zeszytu: numer kolejny, imię i nazwisko, klasa, tytuły czasopism wziętych do czytania czy nawet tylko do przeglądania. Te same wymogi obowiązywały tak „zerówkę”, jak i klasę ósmą. Starsi formalności załatwiali względnie szybko, podpisując się byle jak i pisząc byle co, nie odmawiając też sobie przyjemności używania pseudonimów, wyrazów obelżywych, trzech krzyżyków... Najgorzej było z maluchami z trudem stawiającymi swoje kulfoniki, mozolącymi się długo z wypełnianiem rubryk. Pierwsza i druga przerwa schodziła uczniom na stanii w kolejce: poganianie się, wpychanie poza kolejnością, wydzieranie sobie długopisu, słowem — normalna zmora kolejkowa. Potrzeba jest matką wynalazków, a więc co zmyślniejsi uczniowie wpadali do czytelni, kiedy było tam luźniej, lub wychodzili z klasy niby „za swoją potrzebą”, żeby wpisać matką o siebie miejsce w czytelni. A to „zaklepywanie” obowiązywało przy każdym przekroczeniu progu, zatem namiętni czytelnicy musieli to robić kilka razy dziennie. Ogonki — jak wiadomo — są nerwicogenne, więc raz po raz wybuchaly kłótnie, sypały się skargi, padały przewiski...

— „Gruby” stał za mną, a nie przede mną!

— On się pcha! — tego rodzaju pretensje były na porządku dziennym. Rodziły się problemy wychowawcze, z których niejeden wymagał rozstrzygnięć wprost salomonowych. Bo komu przyznać rację? Czy uczniowi, który „kolejkował” podczas gdy drugi rezerwował mu krzesło, czy temu, który załatwił już formalności i szukał pustego miejsca?

Nie wiem, komu potrzebna jest informacja, ilu uczniów i w jakim celu w danym dniu przebywał w czytelni. Bibliotekarz nie otrzymuje wynagrodzenia „od łebka”, stan wykorzystania miejsc można w każdej chwili sprawdzić, a i obliczenie, ilu uczniów przychodzi do czytelni, nie wymaga prowadzenia zapisu. Poza tym w tej szkole informacje z zeszytu odwiedzin były bałamutne, ponieważ jednej bibliotekarce pozwolono, żeby czytelnicy wpisywali się raz na dzień, druga natomiast kazała im „uwiecznić się” przy każdej bytności. Często bywało i tak, że chłopiec czy dziewczynka wpisywali się „na zaś” i nie przychodzili wcale. Na dobrą sprawę ich nazwiska należałoby wykreślać.

Wychodząc z założenia, że w czytelni uczeń powinien czytać, a nie stać w ogonku, jedna z bibliotekarek zlikwidowała uciążliwy i zbędny według niej obowiązek. Nie zrobiła tego, żeby ulżyć sobie w pracy, bo ulga żadna, lecz z poczucia zdrowego rozsądku. Zeszyt odwiedzin, i to z taką ilością rubryk, ma sens (statystyczny) może w tzw. normalnej czytelni, lecz nie w czytelni szkolnej, i do tego otwartej dla uczniów krócej niż być powinna.

Niestety! Ten antybiurokratyczny odruch nie spotkał się ze zrozumieniem zwierzchności. Zeszyt ma być i nie ma dyskusji! Nie wiadomo po co, nie wiadomo dla kogo, ale ma być.

Po długiej i beznadziejnej walce złamana bibliotekarka poddaje się. Dzieci znów stoją w kolejce do wypełniania rubryczek — znów się kłóca, usiłują wejść poza kolejnością, „zaklepują” sobie miejsca. Formalności jest jednak za dość! Niech żyje biurokracja!

HANNA ADAMCZYK

Rocznice literackie 1987

10 I — 30 rocznica śmierci (1957) GABRIELI MISTRAL, (właśc. Lucia Godoy y Alcaayaga), poetki chilijskiej (*Sonetki o śmierci, Fala, Ternura*), laureatki Nagrody Nobla w r. 1945.

— 95 rocznica urodzin (1892) MELCHIORA WAŃKOWICZA, publicysty (*Na tropach Smętki*), powieściopisarza (*Szczenięce lata, Ziele na kraterze*), autora reportażu (*Krółki i ocean, W pępku Ameryki*) i opowieści dokumentalnych (*Hubalczyzy, Westerplatte*).

15 I — 150 rocznica urodzin (1837) WALERE-GO ŁOZIŃSKIEGO, powieściopisarza (*Zakłęty dwór*).

28 I — 10 rocznica śmierci (1977) JÓZEFA KAPENIAKA, prozaika, autora widowisk regionalnych (*Ród Gąsienniców, Tatrzańskie diabły, Historia polskiego narciarstwa*).

7 II — 175 rocznica urodzin (1812) KAROLA DICKENSA, pisarza angielskiego, autora powieści realistycznych (*Klub Pickwicka, Oliver Twist, Dawid Copperfield*), opowiadań (*Opowieść wigilijna, Swierszcz za komnecem*).

8 II — 65 rocznica urodzin (1922), TADEUSZA GAJCEGO, poety (*Droga tajemnic, Grom powszedni*), autora dramatów (*Misterium niedzielne, Homer i Orchidea*), opowiadań (*Cena*), uczestnika Powstania Warszawskiego.

10 II — 25 rocznica śmierci (1962), WŁADYSŁAWA BRONIEWSKIEGO, poety (*Bagnet na broń, Nadzieja, Mazowsze, Anka*), tłumacza poezji i prozy rosyjskiej (m.in. Majakowski, Jesienin, Pasternak, Dostojewski), autora wierszy dla dzieci, laureata Państwowej Nagrody Literackiej w r. 1950 i 1955.

— 150 rocznica śmierci (1837) ALEKSANDRA PUSZKINA, poety rosyjskiego, twórcy nowoczesnej liryki rosyjskiej (*Borys Godunow, Eugentusz Oniegin*), prozaika (*Dama pikowa, Córka kapitana*).

16 II — 80 rocznica śmierci (1907) GIOSUE CARDUCCI, włoskiego poety i krytyka, laureata Nagrody Nobla w r. 1906 (*Jamby i epydy*).

19 II — 35 rocznica śmierci (1952), KNUTA HAMSUNA (właśc. Knut Pedersen), powieściopisarza norweskiego (*Bogostawienie ziemi, Głód, Włóczęgi*), laureata Nagrody Nobla w r. 1920.

— 175 rocznica urodzin (1912) ZYGMUNTA KRASIŃSKIEGO, jednego z trzech wieszczów

romantycznych, poety, dramaturga (*Nie-Boska Komedia, Irydton, Przedświt*).

26 II — 100 rocznica urodzin (1887) STEFANA GRABIŃSKIEGO, nowelisty i powieściopisarza (*Demon ruchu, Wyspa Itongo*).

27 II — 85 rocznica urodzin (1902) JOHNA STEINBECKA, powieściopisarza amerykańskiego (*Pastwiska niebieskie, Myszy i ludzie, Na wschód od Edenu*), laureata Nagrody Nobla w r. 1962.

28 II — 175 rocznica śmierci (1812) HUGONA KOŁŁATAJA, działacza i pisarza politycznego okresu Oświecenia (*Ostatnia przestroga dla Polski, Mowy*).

— 175 rocznica urodzin (1812), JÓZEFA IGNACEGO KRASZEWSKIEGO, autora powieści społecznych, obyczajowych i historycznych (*Stara baśń, Chata za wsią, Ułana*). Dnia 19 III przypada 100 rocznica jego śmierci (1887).

14 III — 100 rocznica urodzin (1887) LEONA SCHILLERA (właśc. Leon de Schildenfeld-Schiller), inscenizatora, reżysera teatralnego, krytyka i historyka teatru, kompozytora (*Pastorałka*).

23 III — 30 rocznica śmierci (1957) JULIUSZA KLEINERA, historyka i teoretyka literatury, edytora (*Zarys dziejów literatury polskiej*).

29 III — 150 rocznica urodzin (1837) WŁADYSŁAWA SABOWSKIEGO (pseud. Wołody Skiba), powieściopisarza, poety (*Na paryskim bruku, Nad pozłoty*).

1 IV — 35 rocznica śmierci (1952), FERENCA MOLNARA, węgierskiego autora powieści dla młodzieży (*Chłopcy z placu broni*), dramatów i humoresek.

— 25 rocznica śmierci (1962) MICHELA DE GHELDERODE, dramaturga belgijskiego (*Krzysztof Kolumb, Czerwona magia*).

5 IV — 100 rocznica urodzin (1837) ALGERNONA CHARLESA SWINBURNE'A poety angielskiego (*Pieśń o Itali*).

23 IV — 180 rocznica urodzin (1807) WOJCIECHA BAKA, poety (*Brzemię niebieskie, Dłonie z wiatru*), dramaturga (*Tyberiusz, Święty Franciszek, Sługa Don Kichota*), autora opowiadań, esejów.

27 IV — 50 rocznica śmierci (1937) ANTONIO GRAMSCIEGO, włoskiego działacza politycznego, filozofa, historyka, krytyka i publicysty (*Listy z więzienia*).

2 V — 550 rocznica urodzin (1437) KALLIMACHA (właśc. Filippo Buonaccorsi), włoskiego humanisty i poety, pisarza politycznego

(*Żywot i obyczaje Grzegorza z Sanoka, Historia o królu Władystawie, czyli o kłęsce warneńskiej*).

7 V — 120 rocznica urodzin (1867) WŁADYSŁAWA STANISŁAWA REYMONTA, powieściopisarza i nowelisty (*Chłopi, Ziemia obiecana, Rok 1794*), laureata Nagrody Nobla w r. 1924.

9 V — 100 rocznica urodzin (1887) HELENY BOBIŃSKIEJ, powieściopisarki, autorki książek dla dzieci i młodzieży (*O szczęśliwym chłopcu, Pamiętnik tamtych lat*).

11 V — 80 rocznica urodzin (1907) LUCYNY KRZEMIENIECKIEJ, poetki, pisarki dla dzieci (*Idzie Nowy Roczek, Bajże baję po zwyczaję*).

14 V — 75 rocznica śmierci (1912) AUGUSTA STRINDBERGA, dramaturga szwedzkiego (*Ojciec, Panna Julia, Sonata wdm*), powieściopisarza (*Mieszkańcy Hemsoe*), poety.

19 V — 75 rocznica śmierci (1912) BOLESŁAWA PRUSA (właśc. Aleksander Głowacki), czołowego przedstawiciela okresu pozytywizmu, powieściopisarza i nowelisty (*Lalka, Placówka, Faraon*). Dnia 20 VIII przypada 140 rocznica urodzin (1847) pisarza.

25 V — 15 rocznica śmierci (1972) MICHAŁA CHOROMAŃSKIEGO, powieściopisarza (*Zazdrość i medycyna, Szpital Czerwonego Krzyża*), nowelisty (*Opowiadania dwuznaczne, Kobieta i mężczyzna*), dramaturga (*Człowiek czynu*), laureata Nagrody Młodych PAL w r. 1933.

28 V — 70 rocznica urodzin (1917) LEONIDA TELIGI, dziennikarza, tłumacza, podróżnika (*Traulerem do Afryki, Dziennik pokładowy „Opty”*).

31 V — 30 rocznica śmierci (1957) LEOPOLDA STAFFA, poety (*Ptakom niebieskim, Barwa miodu, Martwa pogoda, Wiklina*), autora sztuk scenicznych (*Skarb*), tłumacza literatury włoskiej (*d'Annunzio, Leonardo da Vinci*), niemieckiej (*Goethe, Nietzsche, T. Mann*), skandynewskiej (*Hamsun, Lagerlöf*), starożytnej (*Epikur, Heraklit, Demokryt*), a także lacińskich utworów Kochanowskiego, laureata licznych nagród literackich (1927, 1938), Nagrody Państwowej w r. 1951 i 1955.

8 VI — 60 rocznica urodzin (1927) WIKTORA WOROSZYLSKIEGO, prozaika, eseisty, publicysty, autora książek dla dzieci i młodzieży, tłumacza (*Cyryl, gdzie jesteś, Życie Majakowskiego*).

19 VI — 50 rocznica śmierci (1937) JAMESA MATTHEWA BARRIE'GO, dramaturga i powieściopisarza szkockiego (*Przygody Piotrusia Pana*).

26 VI — 95 rocznica urodzin (1892) PEARL S. BUCK, pisarki amerykańskiej, autorki powieści poświęconych Chinom (trylogia: *Ziemia błogostawiona, Synowie, Ludzie w rozterce*), tłumaczki, laureatki Nagrody Nobla w r. 1938.

— 120 rocznica urodzin (1867) LUIGIEGO PIRANDELLO, włoskiego dramaturga, nowelisty i powieściopisarza (*Tak jest, jak się państwu zdaje, Nagie maski*), laureata Nagrody Nobla w r. 1934.

6 VII — 25 rocznica śmierci (1962) WILLIAMA FAULKNIERA, powieściopisarza amerykańskiego (*Absalomie! Absalomie!, Sartoris*), autora opowiadań (*Dziki palmy, Gambit*), poezji, laureata Nagrody Nobla w r. 1949. Dnia 25 IX przypada 90 rocznica jego urodzin (1897).

10 VII — 30 rocznica śmierci (1957) SZALOMA ASZA, żydowskiego powieściopisarza i dramaturga (*Miasteczko, Ameryka, Marsz triumfalny*).

18 VII — 175 rocznica urodzin (1812) IWANA GONCZAROWA, powieściopisarza rosyjskiego (*Obłomow, Uruwsko, Zwykła historia*).

19 VII — 30 rocznica śmierci (1957) CURZIO MALAPARTE (właśc. Kurt Erich Suckert), włoskiego pisarza i dziennikarza (*Kaputt, Przekłęci Toskańczycy*).

29 VII — 20 rocznica śmierci (1967) ALEKSANDRA WATA (właśc. Chwał) poety, prozaika, tłumacza (*Bezrobotny Lucyfer, Ciemne świadctwo*).

1 VIII — 25 rocznica śmierci (1962) LEONA KRUCZKOWSKIEGO, działacza społecznego, pisarza i publicysty, autora wierszy (*Młoty nad światem*), powieści (*Kordian i cham, Paule pióra*), opowiadań (*Szkłce z piekła uczciwych*), sztuk scenicznych (*Pierwszy dzień wolności, Niemcy, Juliusz i Ethel*).

9 VIII — 25 rocznica śmierci (1962) HERMANNA HESSE powieściopisarza niemieckiego (*Wilk stepowy, Narcyz i Złotousty*), autora nowel, wierszy i esejów, laureata Nagrody Nobla w r. 1946.

10 VIII — 75 rocznica urodzin (1912) JORGE'A AMADO, pisarza brazylijskiego, laureata Leninowskiej Nagrody Pokoju (*Ziemla krwi i przemoc*).

12 VIII — 75 rocznica urodzin (1912) JERZEGO EDIGEYA (właśc. Korycki), prozaika, autora powieści sensacyjnych (*Czek dla białego gangu, Najgorszy jest poniedziałek*).

13 VIII — 60 rocznica śmierci (1927) JAMESA OLIVERA CURWOODA, pisarza amerykańskiego

skiego (Łowcy złota, Szara Wilczyca, Władca skalnej doliny).

29 VIII — 125 rocznica urodzin (1862) MAURICE MAETERLINCKA, poety belgijskiego, autora dramatów symbolicznych (*Monna Vanna, Niebieski ptak*), dzieł filozoficznych i przyrodniczych (*Życie pszczół*), laureata Nagrody Nobla w r. 1911.

31 VIII — 20 rocznica śmierci (1967) ILJI ERENBURGA, pisarza rosyjskiego (*Trzyście fajok, Upadek Paryża, Niezwykłe przygody Julia Jurenity, Odwilż*), autora opowiadań, pamiętników, esejów, laureata Leninowskiej Nagrody Pokoju w r. 1952.

15 IX — 125 rocznica śmierci (1862) WŁADYSŁAWA SYROKOMLI (właśc. Ludwik Kondratowicz), poety (*Gawędy i rymy ulotne, Urodzony Jan Dęboróg*), tłumacza.

16 IX — 25 rocznica śmierci (1962) KAREN BLIXEN, powieściopisarki duńskiej (*Dageroty-py, Pożegnanie z Afryką*), autorki opowiadań.

29 IX — 240 rocznica urodzin (1747) JÓZEFA WYBICKIEGO, działacza politycznego, autora hymnu narodowego (*Pieśń legionów polskich we Włoszech*).

— 150 rocznica urodzin (1837) MICHAŁA BAŁUCKIEGO, komediopisarza (*Dom otwarty, Grube ryby*), autora powieści społeczno-obyczajowych (*O kawał ziemi, Pan burmistrz z Pipidówki*).

1 X — 100 rocznica urodzin (1887) BLAISE'A CENDRARS (właśc. Frédéric Sauser), francuskiego poety i powieściopisarza, z pochodzenia Szwajcara (*Poezje, Złoto*).

9 X — 20 rocznica śmierci (1967) ANDRÉ MAUROIS (właśc. Émile Herzog), powieściopisarza francuskiego (*Klimaty, Wrzesńtwe róże*), autora zbeletryzowanych biografii (*W poszukiwaniu Marcela Prousta, Lelia, czyli życie George Sand*).

11 X — 20 rocznica śmierci (1967) HALINY POŚWIATOWSKIEJ, poetki (*Oda do rąk, Hymn batwochwalczy*), powieściopisarki (*Opowieść dla przyjaciela*).

17 X — 140 rocznica urodzin (1847) WŁADYSŁAWA BEŁZY, poety, (*Z włosny, Katechizm polskiego dziecka*).

21 X — 60 rocznica śmierci (1927) GUSTAWA DANIEŁOWSKIEGO, powieściopisarza, nowelisty, poety (*Z minionych dni, Jaskółka*).

22 X — 100 rocznica urodzin (1887) JOHNA REEDA, amerykańskiego dziennikarza i poety, działacza ruchu robotniczego (*Dziesięć dni, które wstrząsnęły światem*).

23 X — 60 rocznica urodzin (1927) LESZKA KOŁAKOWSKIEGO, filozofa, prozaika, tłumacza

(*Światopogląd a życie codzienne, Obecność mitu*).

4 XI — 100 rocznica urodzin (1887) SAMUELA J. MARSZAKA, rosyjskiego poety i tłumacza (*Dwanaście miesięcy, Mister Twister*).

5 XI — 50 rocznica śmierci (1937) BOLESŁAWA LEŚMIANA (właśc. Bolesław Lesman), poety (*Łąka, Sad rozstajny, Dziejba leśna, Napój cienisty*), autora opowieści baśniowych (*Przygody Sindbada Żeglarza, Klechdy polskie*), esejów, dramatów, tłumacza.

6 XI — 90 rocznica urodzin (1897) STANISŁAWA NĘDZY-KUBIŃCA, poety, prozaika (*Na nową perć, Sabatowe czasy*).

10 XI — 100 rocznica urodzin (1887) ARNOLDA ZWEIGA, powieściopisarza niemieckiego (*Spór o sierzanta Griszę, Topór z Wandsbek*), laureata Nagrody Leninowskiej.

12 XI — 50 rocznica śmierci (1937) ZBIGNIEWA UNIEŁOWSKIEGO, powieściopisarza, nowelisty (*Wspólny pokój, Dwadzieścia lat życia, Człowiek w oknie*).

15 XI — 30 rocznica śmierci (1957) ANDRZEJA BURSZA, poety, prozaika (*Utworki wierszem i prozą*).

— 125 rocznica urodzin (1862) GERHARTA HAUPTMANN (niemieckiego naturalisty, autora dramatów (*Futro bobrowe, Tkacze*), powieści (*Księga namłotności*), laureata Nagrody Nobla w r. 1912).

18 XI — 65 rocznica śmierci (1922) MARCELA PROUSTA, pisarza francuskiego, autora wielotomowego cyklu powieściowego „W poszukiwaniu straconego czasu”.

23 XI — 60 rocznica śmierci (1927) STANISŁAWA PRZYBYSZEWSKIEGO, przedstawiciela modernizmu, dekadentyzmu, autora dramatów (*Śnęg*) i powieści (*Homo sapiens, Taniec miłości i śmierci, Dzieci szatana*), wspomnień (*Moł współczesni*).

28 XI — 80 rocznica śmierci (1907) STANISŁAWA WYSPIAŃSKIEGO, poety, dramaturga (*Warszawianka, Wyzwolenie, Wesele*), malarza.

— 80 rocznica urodzin (1907) ALBERTO MORAWII, pisarza włoskiego (*Rzymianka, Pogarda*).

3 XII — 80 rocznica urodzin (1907) JERZEGO ZAGÓRSKIEGO, poety, publicysty, tłumacza (*Ostrze mostu, Tam gdzie diabeł pisze listy*).

5 XII — 80 rocznica urodzin (1907) ALINY CENTKIEWICZOWEJ, współautorki książek dla dzieci i młodzieży (*Odarpi, syn Egigwy, Osaczeni wtelkimi chłodem*).

9 XII — 50 rocznica śmierci (1937) ANDRZEJA STRUGA (właśc. Tadeusz Gałęcki), powieściopisarza (*Ludzie podziemni, Żółty krzyż, Pokolente Marka Świdry*), działacza niepodległościowego.

oprac. MARIA KOZIOŁ

Rodzaje czasopism

Lekcja biblioteczna w szkole podstawowej

Cel: poznanie rodzajów czasopism, wzbudzenie zainteresowania czasopismem.

Tok lekcji

- Wprowadzenie (pogadanka):
 - rola prasy.
 - pierwsza gazeta,
 - pierwsze czasopismo dla dzieci,
 - obecnie wydawane gazety i czasopisma,
 - autorzy i współpracownicy gazety i czasopisma.
- Prezentacja i objaśnienie plansz, rozdanie czasopism.

Rodzaje czasopism pod względem treści

urzędowe	„Dziennik Urzędowy Ministerstwa Oświaty i Wychowania”
polityczne	„Nowe Drogi”
zawodowe	„Głos Nauczycielski”
kulturalno-społeczne	„Przekrój”
literackie	„Życie Literackie”
popularnonaukowe	„Poznaj Świat”

Rodzaje czasopism pod względem częstotliwości ukazywania się

dzienniki	„Trybuna Ludu”
tygodniki	„Świerszczyk”
dwutygodniki	„Płomyk”
miesięczniki	„Przyroda Polska”
dwumiesięczniki	„Mozaika — język rosyjski”
kwartalniki	„Kosmos”

- Przegląd rozdanych czasopism i gazet ze szczególnym zwróceniem uwagi na układ treści i na szatę graficzną. Zestawienie przykładów na planszach z odpowiednio dobranymi gazetami i czasopismami.

Gazeta

Układ treści:

- statyczny,
- dynamiczny,
- mieszany.

Rozmieszczenie wiadomości na stronach (kolumnach):

- 1 — wiadomości z kraju i ze świata,
 - wiadomości o wybranych problemach z życia kraju,
- 2—5 — stosunki społeczne,
 - kronika wydarzeń,
 - odcinki literackie,
- 6 — krzyżówki,
 - programy teatrów, kin, RTV,
 - wiadomości sportowe.

Sposób rozmieszczenia treści zależy od rodzaju gazety.

Czasopismo

Układ treści:

- statyczny.

Wiadomości:

- bardzo różnicowane,
- uwzględniają specjalne zainteresowania odbiorcy,
- zawierają materiał popularnonaukowy,
- nastawione są na kształcenie w określonym kierunku.

Forma:

- artykuł
- recenzja
- sprawozdanie
- reportaż

Czasopismo zawiera spisy treści.

- Zebranie wiadomości

Pomoc:

Rodzaje czasopism (2 plansze)

Układ treści (2 plansze)

MARIA SATORA

Co nowego w Bibliotece Narodowej

Spośród wydarzeń w BN w pięciu pierwszych miesiącach 1986 roku warto odnotować:

● W styczniu sfinalizowano głośny już (dzięki telewizji) **zakup pergaminowego kodeksu rękopiśmiennego** — wedle wstępnych ustaleń — z IX w. Kodeks ten, zawierający Nowy Testament, powstał w Trewirze w opactwie benedyktyńskim. Pisany jest minuskułą karolińską. Do XIX w. przechowywany w Trewirze, a później trafił do sławnego Collegium Hosianum w Braniewie. Stan zachowania kodeksu jest względnie dobry, uszkodzony jest jego prawy dolny róg. Zabytek wymaga konserwacji, będzie też niewątpliwie przedmiotem badań jako jeden z najstarszych kodeksów rękopiśmiennych w zbiorach bibliotek polskich.

● Książnica narodowa dorobiła się własnego filmu dokumentalnego. Nosi on tytuł „Biblioteka Narodowa żywa”, został wyprodukowany przez Wytwórnię Filmów Oświatowych w Łodzi, a jego twórcą jest reżyser Jerzy Lubach. Czas projekcji wynosi 28 minut, pierwszy pokaz dla pracowników BN odbył się 17 marca. Film przegrany na kasetę video jest wyświetlany obecnie również gościom i grupom wycieczkowym w BN. Widzowie podkreślają, że ważną jego cechą jest ukazanie roli BN w kulturze narodowej i zachowaniu jej dziedzictwa dla przyszłych pokoleń.

● 12 maja na posiedzeniu Rady Naukowej BN rozpatrzono i przyjęto sprawozdanie z działalności BN za rok 1985. Dużo uwagi Rada poświęciła również działalności Ośrodka Ochrony Dóbr Kultury, który na mocy obowiązujących przepisów wydaje zezwolenia na wywóz za granicę książek i innych materiałów bibliotecznych wytworzonych przed rokiem 1945. Rada wyłoniła grupę roboczą, która zajmie się szczegółowymi zagadnieniami udzielania zezwoleń na wywóz materiałów za granicę i opracuje propozycje do przygotowywanego projektu nowelizacji ustawy o ochronie dóbr kultury.

● Podczas spotkania dnia 17 kwietnia Prezydium ZG SBP z wicepremierem prof. Zbigniewem Gertychem dyrektor BN dr Stanisław Czajka informował o stanie prac nad nowelizacją programu rozwoju bibliotekarstwa polskiego, opracowywaną w Instytucie Książki i Czytelnictwa. Wicepremier zwrócił uwagę, że istnieje możliwość włączenia do Narodowego Planu Społeczno-Gospodarczego na lata 1986—1990 dodatkowych zadań dotyczących bibliotekarstwa. Ponieważ prace nad pierwszą wersją programu zostały wykonane i dokument ten zawiera odpowiednie wnioski i propozycje, postanowiono je wykrzyszczyć i po dodatkowych uzupełnieniach przesłać wicepremierowi, który doceniając rolę bibliotek przyrzekł pomoc w staraniach o środki na ich modernizację. 19 maja w czasie spotkania dyr. Czajki z Prezydium ZG SBP przedyskutowano i uzgodniono konkretne propozycje, które następnie zostały przesłane wicepremierowi Gertychowi.

● 15 maja w nowym gmachu BN odbyła się pierwsza część dorocznej konferencji dyrektorów wojewódzkich bibliotek publicznych. Uczestników konferencji dyr. Czajka zapoznał z nową siedzibą BN i postępowaniem przy wnoszeniu jej kolejnych obiektów, a prof. Kołodziejska — z pierwszą wersją znowelizowanego programu rozwoju bibliotekarstwa polskiego do r. 2000. Drugą część konferencji dyrektorzy odbyli w Oddziale COMUK w Łuczniczy.

I jeszcze informacje o wydanych ostatnio przez BN publikacjach:

1. **Zakresy działania komórek organizacyjnych tu po Statucie i regulaminie organizacyjnym** wydanym w końcu 1985 r. druga pozycja nowej serii wydawniczej BN — „Dokumenty organizacyjne”. Publikacje te niewątpliwie zainteresują nie tylko kadrę kierowniczą w bibliotekach, ale i szersze kręgi naszego środowiska, zwłaszcza bibliotekarzy, którzy sami stoją wobec problemu ujęcia zadań komórek organizacyjnych w swych bibliotekach. Publikacja ukazuje szczegółowo zadania każdej komórki BN wedle stanu na dzień 1 września 1985 r. i pozwala zorientować się w ich mnogości i różnorodności. Zapołączkowana seria jest efektem przywyzywania przez Dyрекcję BN dużej wagi do porządkowania spraw organizacyjnych oraz ujmowania przyjętych zasad i ustaleń w formy regulaminów i instrukcji, co w przypadku tak dużej instytucji i przy tak znacznej fluktuacji kadry (w r. 1985 odeszło z BN 181 pracowników) jest po prostu koniecznością.

2. Wydany ostatnio z pewnym opóźnieniem rocznik „Biblioteki Publiczne w Liczbach” 1984 zasługuje na uwagę co

najmniej z trzech powodów: 1. zawiera najnowsze dane statystyczne dotyczące stanu organizacji i funkcjonowania bibliotek publicznych; 2. zawiera bardzo interesujące i ważne opracowanie Jerzego Maja *Biblioteki publiczne w latach 1945—1984. Przegląd podstawowych danych i wskaźników*. Właśnie na to opracowanie chciałbym zwrócić szczególną uwagę, ponieważ podaje ono wyniki analizy głównych tendencji rozwojowych bibliotekarstwa publicznego w okresie powojennym. Z pewnością zawarte tam wnioski staną się przedmiotem żywych dyskusji wśród pracowników bibliotek publicznych; 3. jest wydany z zastosowaniem nowej techniki fotoskładu.

3. Uczestnicy wspomnianej wyżej dorocznej konferencji dyrektorów bibliotek wojewódzkich z ciekawością sięgnęli po niedawno wydaną i ofiarowaną im publikację *Działalność naukowa i metodyczna wojewódzkich bibliotek. Materiały z konferencji dyrektorów bibliotek publicznych o statusie naukowym. Radziejowice 10—11 maja 1984 r.* Na konferencji tej, zorganizowanej przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, doszło do utworzenia swego rodzaju platformy współpracy BN z tymi bibliotekami. Zasady współpracy, zaproponowane przez dyrektora Czajkę, zakładają opracowywanie planu specjalizacji naukowo-metodycznej (BN zgłosiła chęć specjalizowania się w 21 zakresach) oraz planu wspólnych zadań naukowo-metodycznych (BN zaproponowała realizację 33 zadań). Obydwa plany mają być omawiane i przyjmowane na okresowych konferencjach dyrektorów. Piszę o tym szerzej, ponieważ nakład publikacji jest niewielki (300 egz.), a tymczasem pojawiają się nowe propozycje współpracy różnych grup bibliotek z BN. Formuła przyjęta w Radziejowicach jest ilustracją zasad i warunków, na jakich BN skłonna jest roz-

szerzać współpracę z innymi bibliotekami.

4. Powszechnej uwadze bibliotekarzy polecieć należy wydaną w r. 1986 broszurę *Wypożyczanie międzybiblioteczne ze zbiorów Biblioteki Narodowej*. Zawarte w niej zostały nowe zasady współpracy BN z bibliotekami publicznymi i pedagogicznymi w zakresie wypożyczania międzybibliotecznego, a w szczególności zasady wypożyczania ze zbiorów XIX- i XX-wiecznych, regulamin krajowych wypożyczalni międzybibliotecznych, wykazy bibliotek publicznych i pedagogicznych uprawnionych do bezpośredniego wypożyczania ze zbiorów BN, wzór stosownej deklaracji oraz *Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z 25 marca 1980 r. w sprawie zasad wypożyczania międzybibliotecznego*. Przewodniącą myślą nowych uregulowań jest ochrona zbiorów ksiąźnicy narodowej i włączenie w pełniejszy sposób do krajowych wypożyczalni międzybibliotecznych zasobów innych bibliotek. W porozumieniu z wojewódzkimi bibliotekami publicznymi i pedagogicznymi wytypowano biblioteki miejskie i miejsko-gminne, które mogą wypożyczać ze zbiorów BN. Obowiązuje je jednak zasada przesyłania rewersów do bibliotek wojewódzkich, które dopiero w przypadku braku dzieła we własnych zbiorach prześlą rewers do realizacji przez BN.

5. W poprzednim odcinku informowałem o międzynarodowej konferencji na temat katalogów centralnych. Zainteresowanym tymi zagadnieniami podaję wiadomość, że ukazała się publikacja *V międzynarodowa narada specjalistów bibliotek narodowych państw socjalistycznych na temat centralnych katalogów i wypożyczeń międzybibliotecznych*. Warszawa 24—26 września 1985 r. *Materiały i dokumenty*.

6. Wydana też została „Bibliografia Bibliografii i Nauki o Książce” za rok 1975.

BIBLIOTEKI WIĘZIENNE

dokończenie ze str. 5

Omawiając sprawy bibliotek więziennych nie sposób pominąć kwestii pomieszczeń, w jakich te placówki działają. Wiele bibliotek pracuje w warunkach trudnych do zaakceptowania. Stwierdzenie to odnosi się głównie do bibliotek zlokalizowanych w zakładach najmniejszych. Powierzchnia pomieszczeń bibliotek więziennych liczy 15 do 150 m². W r. 1981 najwięcej (tj. 33) było bibliotek, w których powierzchnia obejmowała 20—30 m². W większości przypadków biblioteki nie

posiadają czytelni, w niektórych zakładach wydzielone są w poszczególnych pawilonach pomieszczenia, które mają ją zastąpić.

W bibliotekach polskich zakładów karnych wiele zmieniło się w ostatnim czterdziestolecu. W każdym zakładzie karnym funkcjonują biblioteki. Nie oznacza to jednak, że efekty prowadzonych przez nie działań są znaczące w całokształcie prac związanych z wykonaniem kary pozbawienia wolności. Aby zwiększyć możliwości resocjalizacyjnego oddziaływania bibliotek więziennych konieczna jest ściślejsza współpraca tych placówek z bibliotekami publicznymi i korzystanie z fachowego ich poradnictwa.

Przepisy katalogowania książek

FORMA ELEMENTÓW OPISU BIBLIOGRAFICZNEGO

Do opisu bibliograficznego przejmują się poszczególne elementy w zasadzie w takiej postaci, w jakiej występują w katalogowanej książce. Dotyczy to zachowywania:

— języka i alfabetu, w jakich podane są poszczególne elementy w książce,

— pisowni (nie respektuje się jednak sposobu użycia w książce wielkich i małych liter),

— kolejności wyrazów i innych części danego elementu,

— przypadku gramatycznego,

— skrótów, łącznie z ich pisownią małymi lub wielkimi literami, z kropkami i innymi znakami przestankowymi,

— nawiasów (z wyjątkiem nawiasów kwadratowych) użytych na stronie tytułowej lub w innym miejscu książki, z którego przejmują się dany element.

Jednocześnie jednak norma opisu bibliograficznego PN-83/N-01152 i *Przepisy katalogowania książek* nakazują w określonych sytuacjach — a w innych jedynie zalecają bądź nawet tylko dopuszczają — dokonywanie przez katalogującego pewnych zmian w przejmowanych z książki elementach. Do całości opisu bibliograficznego odnoszą się następujące postanowienia:

— można stosować transliterację w przypadku elementów pisanych w książce alfabetami niełacińskimi;

— można uwspółcześniać pisownię;

— wielkich liter należy używać zgodnie z zasadami ortograficznymi języka, w którym podany jest dany element, tzn. w książkach polskich należy stosować polskie przepisy obowiązujące w tym zakresie; ponadto — niezależnie od języka — wielką literą należy zaczynać pierwszy wyraz każdej strefy opisu;

— należy skracać wyrazy typowe (z wyjątkiem występujących w tytułach);

— można uzupełniać i rozwiązywać skróty występujące w książce;

— nawiasy kwadratowe (z wyjątkiem nawiasów w formułach matematycznych, chemicznych itp.) użyte w książce trzeba zamieniać w opisie na nawiasy okrągłe;

— trzeba prostować błędy występujące

w danych przejętych z książki;

— trzeba dodawać od siebie znaki przestankowe (zgodnie z polskimi przepisami ortograficznymi) oraz stosować znaki umowne w obrębie poszczególnych elementów opisu.

Ponadto forma poszczególnych elementów opisu* przejmowanych z katalogowanej książki musi — lub tylko może — podlegać niżej omówionym przeobrażeniom.

Tytuł właściwy

— jeżeli jest zbyt rozwlekły, można go skracać, zachowując trzy początkowe wyrazy i nie zmieniając jego sensu; opuszczenia zaznacza się wielokropkiem ujętym w nawiasy kwadratowe: [...]; nie wolno jednak nigdy samemu skracać poszczególnych wyrazów tytułu;

— można uzupełniać tytuł niejasny, zwłaszcza jeżeli uzupełnienie da się z nim powiązać składniowo; takie uzupełnienie ujmuje się w nawiasy kwadratowe;

— można podawać w nawiasach kwadratowych rozjaśnienia słowne liczb wyrażonych cyframi.

Określenie typu dokumentu — w razie potrzeby katalogujący dodaje od siebie wyrażenie: [Książka].

Dodatek do tytułu — można skracać według tych samych zasad co tytuł właściwy.

Pierwsze oznaczenie odpowiedzialności

— jeżeli autorów lub współtwórców pełniących taką samą funkcję w opracowaniu książki (np. redaktorów czy tłumaczy) jest więcej niż trzech, należy w opisie podać nazwę tylko pierwszego, zaznaczając pominięcie dalszych nazw skrótem: [i in.];

— należy pomijać występujące przy imionach i nazwiskach wyrażenia dotyczące stopni i tytułów naukowych, zawodowych lub rodowych, nazwę miejsca pracy itp.;

— w razie potrzeby należy dodawać określenie funkcji danej osoby w opracowaniu książki;

— można uzupełnić w nawiasie kwadratowym inicjał imienia autora lub współtwórcy;

— po pseudonimie można dodać wyjaśnienie: [pseud.];

— nazwy dwóch lub trzech osób wymienionych w jednym oznaczeniu (np. nazwy autorów) trzeba oddzielić przecinkami, jeżeli nie są te nazwy w książce powiązane składniowo.

* Por. *Dobór elementów opisu bibliograficznego*, „Por. Bibl.” 1986 nr 7/8 s. 30–32; w obu artykułach wyróżniono w ten sam sposób elementy obowiązkowe i zalecane.

Następne oznaczenie odpowiedzialności — zob. pierwsze oznaczenie odpowiedzialności.

Oznaczenie wydania — jeżeli numer wydania jest podany w książce cyfrą rzymską lub słownie, trzeba go w opisie oddać cyfrą arabską.

Pierwsze oznaczenie odpowiedzialności dotyczące wydania — zob. pierwsze oznaczenie odpowiedzialności.

Miejsce wydania

— jeżeli nazwa miejsca wydania występuje w książce w przypadku deklinacyjnym innym niż pierwszy, trzeba w opisie zmienić przypadek na mianownik;

— można uzupełnić w nawiasie kwadratowym nazwę niepełną.

Nazwa wydawcy

— jeżeli występuje w książce w przypadku deklinacyjnym innym niż pierwszy, trzeba w opisie zmienić przypadek na pierwszy;

— trzeba pomijać zbędne wyrażenia (np. „nakładem”) i części nazwy (np. „wydawnictwo”);

— można skracać poszczególne wyrazy, tak jednak, by skrót nazwy był zrozumiały dla użytkowników katalogu.

Data wydania — należy zamieniać cyfry rzymskie i wyrażenia słowne na cyfry arabskie, nie zaznaczając w żaden sposób tych zmian.

Miejsce druku — zob. miejsce wydania.

Data druku — zob. data wydania.

Określenie formy książki i/lub objętość

— do przejętych z książki numerów ostatnich stronic lub kart należy dodawać odpowiednio skróty „s.” lub „k.”;

— podając liczbę stronic lub kart zajętych przez materiały ilustracyjne należy dodawać skróty „s. tabl.” (jeżeli ilustracje są po obu stronach karty) lub „k. tabl.”

(jeżeli ilustracje są po jednej stronie karty);

— jeżeli tablice nie są w książce numerowane, w opisie ich liczbę należy ująć w nawiasy kwadratowe.

Oznaczenie ilustracji

— należy podać skrót „il.”;

— można wymieniać rodzaje ilustracji używając skrótów: „faks.”, „fot.”, „mapy”, „nuty”, „pl.”, „portr.”, „rys.”, „wykr.”

Format — należy podać od siebie wysokość grzbietu w centymetrach (zaokrąglając w górę do pełnego centymetra).

Oznaczenie dokumentu towarzyszącego

— należy przejąć tytuł tego dokumentu;

— jeżeli dokument nie ma tytułu, trzeba dodać od siebie odpowiednie określenie i liczbę jednostek wydawniczych gdy jest ich dwie lub więcej (np. „2 płyty”).

Tytuł serii — w tytułach w języku polskim należy wszystkie wyrazy (z wyjątkiem spójników i przymków) zaczynać wielką literą.

Oznaczenie odpowiedzialności dotyczące serii — nazwę instytucji sprawczej należy przyjmować bez zmian.

ISSN serii — należy oddzielać dwie części numeru kreską poziomą.

Numeracja w obrębie serii — jeżeli w książce numer jest podany cyframi rzymskimi, trzeba je zmienić na arabskie.

Oznaczenie i/lub tytuł podserii

— numer podserii należy wyrazić cyframi arabskimi;

— ponadto zob. tytuł serii.

ISSN podserii — zob. ISSN serii.

Numeracja w obrębie podserii — zob. numeracja w obrębie serii.

Uwagi — pochodzą w zasadzie od katalogującego, jeżeli jednak przejmuje on pewne dane z książki, nie musi w nich nic zmieniać.

ISBN — cztery części numeru trzeba oddzielić kreskami poziomymi.

Opis bibliograficzny drugiego stopnia szczegółowości:

Gramatyka języka polskiego / T[ytus] Benni [i in].

Kraków: Pol. Akad. Umiej., 1923. — VIII, 604 s. ; 25 cm

Strona tytułowa:

T. BENNI, J. ŁOŚ, K. NITSCH, J. ROZWADOWSKI, H. UŁASZYN
GRAMATYKA

JĘZYKA POLSKIEGO
W KRAKOWIE

NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI

SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNIACH GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA—KRAKÓW—LUBLIN—ŁÓDŹ—POZNAŃ—WILNO—ZAKOPANE
1923.

Wyjaśnienie: wielkich i małych liter użyto w opisie zgodnie z polskimi przepisami ortograficznymi; zestawiono tylko nazwę pierwszego autora, zaznaczając pominięcie dalszych nazw odpowiednim skrótem; u-

zupełniono imię autora; zmieniono formę deklinacyjną nazwy miejsca wydania z miejscownika na mianownik; nazwę wydawcy podano w skrócie pomijając ponadto wyraz „nakładem”.

Opis bibliograficzny drugiego stopnia szczegółowości:

GRY CZ, Józef

Porównanie polskich przepisów katalogowania / zest. Józef Grycz.

Kraków: Krak. Koło Zw. Bibl. Pol., 1926. — 51 s. ; 26 cm.

(Prace Biblioteczne Krakowskiego Koła Związku Bibliotekarzy Polskich ; 2)

Strony tytułowe na rozwarciu:

PRACE
BIBLIJOTECZNE
KRAKOWSKIEGO KOŁA
BIBLIJOTEKARZY POLSKICH

II
PORÓWNANIE
POLSKICH PRZEPISÓW KATALOGOWANIA
KRAKÓW — MCMXXVI

PORÓWNANIE
POLSKICH PRZEPISÓW
KATALOGOWANIA
ZESTAWIŁ
JÓZEF GRY CZ
KRAKÓW — MCMXXVI

Wyjaśnienie: skrócono określenie funkcji autora; w dacie wydania zmieniono cyfry rzymskie na arabskie; zmodernizowano

pisownię tytułu serii; numer w obrębie serii zmieniono z cyfry rzymskiej na arabską.

Jerzy Bednarz

Prawo biblioteczne

Tym razem, już po urlopie i zapewne dlatego, pragnę zamieścić pogodne informacje o nowych przepisach zebrane pod wspólnym tytułem — WYŻSZE

WYŻSZE STAWKI DODATKÓW ZA ZNAJOMOŚĆ JĘZYKÓW OBCYCH

W § 5 *Uchwały Nr 158 Rady Ministrów z dnia 14 października 1985 r. w sprawie określenia wysokości stawek wynagrodzenia zasadniczego oraz wysokości, rodzajów i zasad przyznawania dodatków do wynagrodzenia pracownikom upowszechniania kultury* (MP nr 36) ustalono, że pracownikom zatrudnionym na stanowiskach, na których niezbędne jest stałe posługiwanie się językiem obcym, i którzy złożyli stosowny egzamin państwowy, przysługuje dodatek za znajomość języków obcych w wysokości i na zasadach stosowanych w urzędach państwowych. Takie samo usta-

lenie dotyczy pracowników administracyjnych i obsługi. Ukazało się niedawno *Zarządzenie Nr 12 Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 14 marca 1986 r. zmieniające zarządzenie w sprawie dodatku za znajomość języków obcych w urzędach państwowych*. Zarządzenie to wprowadza stawki określone widełkowo: od 150 do 500 zł miesięcznie za znajomość pierwszego języka obcego i od 250 do 750 zł miesięcznie za znajomość każdego następnego języka obcego. Zmiana ta ma również zastosowanie do pracowników bibliotek wynagradzanych według zasad przewidywanych w uchwałach nr 158 i nr 159 Rady Ministrów. Dodatek przyznaje dyrektor (kierownik) biblioteki w wysokości (w ramach widełek) uzależnionej od stopnia wykorzystania znajomości języka obcego na stanowisku pracy. Omawiane zarządzenie obowiązuje od 1 stycznia 1986 r., z tym że nowe stawki mogą być wprowadzone w ramach posiadanych środków na wynagrodzenia.

WYŻSZE KREDYTY MM

W „Dzienniku Ustaw” nr 21, pozycja 111 ukazało się rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 maja 1986 r. podwyższające wysokość maksymalnego kredytu na zagospodarowanie dla młodych małżeństw i osób samotnie wychowujących dzieci ze 150 tys. zł na 200 tys. zł.

WYŻSZE ODPISY NA FUNDUSZ SOCJALNY

W numerze 15 „Monitora Polskiego” (poz. 100) opublikowano *Uchwałę Nr 78 Rady Ministrów z dnia 19 maja 1986 r. w sprawie zapewnienia dodatkowych środków finansowych na pokrycie wzrostu kosztów wypoczynku wakacyjnego i urlopowego w 1986 r.* Uchwała upoważnia upoleczone zakłady pracy do jednorazowego zwiększenia w r. 1986 odpisu na zakładowy fundusz socjalny o kwotę 2300 zł na każdego korzystającego ze skierowań na zasadach ulgowej odpłatności za wczasy pracownicze, rodzinne i profilaktyczne oraz kolonie i obozy letnie.

WYŻSZE WYNAGRODZENIA OSÓB WYGLASZAJĄCYCH ODCZYTY, PRELEKCJE I REFERATY

Wysokość stawek za odczyty, prelekcje i referaty stanowi przedmiot licznych pytań środowiska bibliotekarskiego w związku z częstą potrzebą ich stosowania. Sprawę regulują Wytyczne Nr 29 Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych opublikowane w „Dzienniku Urzędowym MPPiSS” (nr 5, poz. 15). Nowe stawki za wygłoszenie odczytu (itp.), którego czas trwania łącznie z dyskusją przekracza 90 min., wynoszą: dla profesorów — do 1800 zł, doktorów habilitowanych i docentów — do 1600 zł, doktorów — do 1200 zł, osób z wykształceniem wyższym lub znanych w skali kraju działaczy politycznych lub społecznych — do 750 zł, innych osób — do 500 zł. W przypadku gdy odczyt jest wygłaszany w języku obcym, wynagrodzenie może być podwyższone do 75%. Natomiast w przypadku niewygłoszenia odczytu z powodów niezależnych od prelegenta przysługuje mu wynagrodzenie w wysokości do 50% podanych wyżej stawek. Za dostarczenie przez wygłaszającego odczyt konspektu lub rozszerzonych tez nie przysługuje odrębne wynagrodzenie. Osobom wygłaszającym odczyt poza miejscem zamieszkania i pracy mogą być przyznane należności z tytułu podróży służbowych na zasadach określonych przepisami w sprawie diet i innych należności za czas podróży służbowych na obszarze kraju.

Należy w tym miejscu przypomnieć, że odmienne zasady obowiązują przy organizowaniu tzw. spotkań autorskich. Sprawy te reguluje *Zarządzenie Nr 47 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 17 września 1984 r.*, które określa stawki wynagrodzeń za spotkania autorów i tłumaczy książek — członków Związku Literatów Polskich, Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich oraz Stowarzyszenia Autorów Polskich. Stawki te przedstawiają się następująco: za spotkania z udziałem jednego autora od 1200 do 2000 zł w miejscu jego zamieszkania

i od 1600 do 2600 zł poza miejscem zamieszkania. Przy spotkaniach z udziałem dwóch autorów — do podziału od 2000 do 3000 zł w miejscu zamieszkania autorów oraz od 2400 do 4000 zł poza miejscem zamieszkania autorów. Jeśli spotkanie odbywa się z udziałem trzech i więcej autorów, przysługują im od 3000 do 5000 zł do podziału. Gdy spotkanie odbywa się poza miejscem zamieszkania, autorowi przysługują diety i inne należności według zasad obowiązujących przy podróżach służbowych na obszarze kraju.

Odpowiedzi redakcji

W SPRAWIE WYNAGRODZEŃ I DODATKÓW ZA SZKODLIWE WARUNKI DLA ZDROWIA W BIBLIOTEKACH FACHOWYCH

I. B. Wrocław — Czy istnieją przepisy dotyczące wynagrodzeń oraz dodatków za szkodliwe warunki dla zdrowia, przysługujących pracownikom bibliotek fachowych (...).

Nie możemy udzielić odpowiedzi na pytanie nie znając przepisów prawnych (podstaw prawnych) dotyczących zasad wynagradzania obowiązujących w resorcie, któremu podlega dane przedsiębiorstwo.

Proponujemy następujące działania wyjaśniające: znalezienie w umowie o pracę podstawy prawnej wynagrodzenia i po odnalezieniu w tej podstawie odpowiednich fragmentów rozstrzygnięcie swoich wątpliwości lub zwrócenie się do działu kadr czy też do rady prawnej z prośbą o wyjaśnienie niejasnych punktów. Trudno a priori ustalić i stwierdzić, czy pracownikowi biblioteki przysługuje dodatek za warunki szkodliwe dla zdrowia, nawet jeżeli otrzymują go inni pracownicy resortu czy danego przedsiębiorstwa. Przyznanie dodatku wiąże się ze stwierdzeniem przez uprawnioną komisję, złożoną z przedstawicieli San-Epid. bądź upoważnionego lekarza, i dyrekcje warunków trudnych, szkodliwych lub niebezpiecznych dla zdrowia pracownika. Z chwilą zmiany, poprawy tych warunków wygasa uzasadnienie do wypłaty dodatku.

Na pytanie, czy istnieją inne przepisy płacowe dla pracowników bibliotek w ośrodkach informacji naukowej, odpowiedź jest następująca. Podstawowa grupa pracowników bibliotek w bibliotekach publicznych wynagradzana jest na podstawie „Uchwały nr 158 Rady Ministrów z 14 października 1985 r. w sprawie określenia wysokości stawek wynagrodzenia zasadniczego oraz wysokości, rodzajów i zasad przyznawania dodatków do wynagrodzenia pracowników upowszechniania kultury”¹ (Mon.

¹ Uchwała nr 158 została omówiona w „Poradniku” nr 3/86, s. 21—22.

Pol. 1985 nr 36, poz. 240). O stosowaniu zasad wynagrodzenia ustalonych w cytowanej uchwałie decydują w przypadku bibliotek fachowych ministrowie lub kierownicy urzędów centralnych, wydając odpowiednie zarządzenia lub decyzje. (K.K.)

DODATKOWE WYNAGRODZENIE ZA PRACĘ W GODZINACH POZASŁUŻBOWYCH

D.B. Międzyrzec Podlaski — Pracuję w bibliotece szkolnej. Czy mam prawo ubiegać się o dodatkowe wynagrodzenie za skatalogowanie 10 000 wol. — alfabetycznie i rzeczowo — księgozbioru, który przejęłam podejmując pracę. Katalogowałam poza godzinami pracy, ale także w czasie jej trwania (nie zaniedbywałam jednak bieżących obowiązków).

Według opinii uzyskanej w Ministerstwie Oświaty i Wychowania ma Pani prawo ubiegać się o dodatkowe wynagrodzenie za pracę wykonaną w godzinach nadliczbowych, tj. za skatalogowanie części księgozbioru (część katalogowała Pani w godzinach pracy, poza tym część księgozbioru to pozycje wieloegzempla-

rzowe, które kataloguje się łącznie, np. egzemplarze lektur z tego samego wydania). Stosowaną decyzję w tej sprawie ma prawo podjąć dyrekcja szkoły.

Podstawa prawna w sprawie stawek jest już mocno przestarzała — „Zarządzenie nr 25 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 13 marca 1962 r. w sprawie wysokości stawek za niektóre typowe prace bibliotekarskie i bibliograficzne wykonane w ramach prac zleconych” (Dz. Urz. MKiS 1962 nr 6, poz. 42, przedruk: Biliński, Gruberska, Podhorski — „Zbiór przepisów prawnych dla bibliotek publicznych”. Wwa 1974 s. 264) — w związku z czym aktualność zachowały w niej tylko normy wydajności pracy, np. norma interesująca Panią: „Katalogowanie dzieł beletrystycznych i popularnonaukowych: 1 karta + odsyłacze (karty pomocnicze) — 7 na 1 godz.”.

Wynagrodzenie należy ustalić według przepisów „Uchwały nr 244 Rady Ministrów z 19 listopada 1982 r. w sprawie wynagrodzenia za prace powierzone pracownikom przez społeczne zakłady pracy na podstawie umów o dzieło lub umów-zleceń” („Monitor Polski” 1982 nr 29, poz. 252).

(W.W.)

Bibliotekarskie lektury

Skromnie wydana przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich książka.

JADWIGI KOŁODZIEJSKIEJ
Między teorią a praktyką
bibliotekarską
(Warszawa 1985, druk 1986 —
5000 egz., 235 zł)

jest rozwinięciem wcześniejszych poglądów autorki, znanych z licznych publikacji książkowych i rozproszonych w czasopiśmie, nie tylko bibliotekarskich. Traktowanie bibliotek w kontekście całej rzeczywistości społecznej jako rezultatu historycznego i współczesnego rozwoju, uwarunkowanego stosunkami politycznymi i ekonomicznymi, stanem kultury duchowej i materialnej społeczeństwa, w którym biblioteki działają, nie jest w Polsce dostatecznie ugruntowane. Bibliotekarze pochyłonej wewnętrznie, „technologicznymi” problemami gromadzenia, opracowania i udostępniania, najczęściej w trudnych warunkach materialnych, zapominają, że biblioteka jest zanurzona w strukturę społeczną, a stan tej struktury decyduje o funkcjach, bycie i kondycji bibliotek.

Autorka w rozdziałach: *Wybrane elementy wiedzy o bibliotece, Organizacyjna struktura biblioteki. Kierowanie i zarządzanie biblioteką, Produkcja wydawnicza, Zasady katalogowania zbiorów bibliotecznych i Ogólnokrajowa sieć biblioteczna* omawia kolejno bibliotekę jako instytucję społeczną, otoczenie, w którym biblioteka działa, jej rolę jako instrumentu społecznego porozumiewania się, rosnącą funkcję informacyjną bibliotek. Rozpatruje bibliotekę jako jedność zbiorów, czytelników, bibliotekarzy, środków technicznych i materialnych oraz analizuje sposoby kierowania tym systemem. Wreszcie omawia produkcję wydawniczą na świecie i w Polsce w kontekście polityki gromadzenia i zasad kształtowania zbiorów, kończąc wywód przedstawianiem struktury ogólnokrajowej sieci bibliotecznej.

Szkoda, że mimo sporego nakładu szata zewnętrzna książki nie zachęca do czytania, a przecież z jej zawartością intelektualną powinni zapoznać się nie tylko bibliotekarze, ale także, a może przede wszystkim ci, którzy korzystają z książek i bibliotek. Może SBP spowoduje wydanie jej w jakimś wydawnictwie profesjonalnym, np. w serii „Omega”, oczywiście po koniecznych zmianach, jakie pociąga za sobą forma książki popularnonaukowej. Korzyści, jakie z lektury wynieść może czytająca część społeczeństwa, a także ci, co decydują w pewien sposób o kształcie bibliotek, i wreszcie sami bibliotekarze, wydają się nie do przecenienia dla bibliotekarstwa i kultury książkowej w naszym kraju.

S twierdzenie istotności traktowania bibliotek jako integralnej części rzeczywistości, ze wszystkimi wynikającymi z tego konsekwencjami, przynosi publikacja

Gromadzenie i opracowywanie zbiorów w bibliotekach publicznych: materiały z ogólnopolskiej konferencji w Rzeszowie. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie, Biblioteka Narodowa.

Warszawa 1985 — 200 egz.

Konferencja dyrektorów oraz pracowników działów gromadzenia i opracowania zbiorów bibliotek wojewódzkich odbyła się w listopadzie 1984 r. i należy docenić Bibliotekę Narodową za szybkie opublikowanie materiałów. Jednym z najcenniejszych był referat Witolda Adamca *Sytuacja bibliotek publicznych w dziedzinie gromadzenia zbiorów*, w którym po błyskotliwej analizie autor podważa rzetelność informacji, na podstawie których oceniać można stopień zaspokajania potrzeb czytelników bibliotek — konkluduje: „jeśli posiadanych informacji nie można traktować z należyтым zaufaniem, wypada uznać, że źle się dzieje w całym bibliotekarstwie publicznym”.

Maria Beata Klamut w *Systemach gromadzenia zbiorów w bibliotekach publicznych w świetle publikacji zamieszczonych w „Bibliotekarzu” w latach 1945—1983* przedstawia ścieranie się koncepcji scentralizowanej ze zdecentralizowaną w sposobie gromadzenia zbiorów. Niestety w dyskusji pokonferencyjnej wnioski wypływające z tego referatu nie znalazły się w wypowiedziach żadnego z uczestników.

Józef Zajac w referacie *Polityka wydawnicza a potrzeby bibliotek — plany wydawnicze* analizuje, stosując wskaźnik nakładów, polski współczesny ruch wydawniczy, domaga się uznania pierwszeństwa w zaopatrzeniu bibliotek publicznych i nastawienia profilu działalności wydawniczej na ich potrzeby. Szkoda, że autor nie wzbogacił referatu o część historyczną — np. artykuł Wandy Dąbrowskiej *Dwulecie naszej powojennej produkcji wydawniczej* zamieszczonej w „Bibliotekarzu” 1946 (nr 8/9 s. 161—169), a zarzucający m.in. wydawcom nieliczenie się z najpoważniejszym wtedy konsumentem książek — bibliotekami powszechnymi i szkolnymi, jest zadziwiająco zbieżny w konkluzjach z tezą Józefa Zajęca. Efektywna polityka wydawnicza jest widać w Polsce problemem tak starym jak skup próżnych butelek.

Chociaż w tytule publikacji występuje termin „opracowywanie zbiorów” — zagadnieniu temu poświęcone były zaledwie fragmenty referatu Lucyny Żuk *Potrzeby bibliotek w zakresie gromadzenia i opracowania zbiorów na podstawie dy-*

skusji i wniosków z międzywojewódzkich seminariów, a przecież wymaga ono gruntownego oświetlenia i jakiegoś skutecznego rozwiązania.

Zważywszy mikroskopijność nakładu publikacji trudno ją polecać do lektury wszystkim bibliotekarzom, ale tym bardziej treści i wnioski w niej zawarte powinny stać się podstawą dyskusji w środowisku bibliotekarskim. I nie powinno w tej dyskusji zabraknąć zagadnienia eryki zawodowej, o czym mimochodem, ale jako o warunku, od którego należy zacząć wszelkie sanacje w bibliotekarstwie, wspomina Witold Adamiec w zasygnalizowanym wyżej referacie.

P o tej porcji spraw trudnych, aktualnych, odnotować należy ukazanie się publikacji

Słownik pracowników książki polskiej (suplement)
pod red. IRENY TREICHEL

(Warszawa: PWN 1986 — 7280 egz., 780 zł)

będącej uzupełnieniem wydanego w r. 1972 *Słownika...*, a mieszczącej około 550 biogramów osób zmarłych w latach siedemdziesiątych lub poprzednio pominiętych. Redakcja uwzględniła liczne uwagi zainteresowanych, domagających się objęcia słownikiem osób związanych z mniejszymi miejscowościami Polski. Dla bibliotekarzy pracujących w tychże miejscowościach suplement dostarczy informacji o zapomnianych bibliotekarzach, wydawcach i miłośnikach książki, którzy kiedyś tam działali i mają udział w kształtowaniu kultury społeczeństwa polskiego i jego świadomości narodowej. Chyba warto „wyłowić” te osoby ze *Słownika* i poświęcić im chociaż skromną wystawę — może spojrzemy wtedy trochę inaczej na bibliotekę, w której pracujemy lub którą kierujemy...

Posługiwanie się *Słownikiem* ułatwia dołączonego do suplementu indeks osób i instytucji, a także miejscowości wymienionych w obu częściach.

STANISŁAW KONDEK

Zamówienia na wysyłkę za **zaliczeniem pocztowym** (z podpisem głównego księgowego) książki **J. Kołodziejkiej** *Między teorią a praktyką bibliotekarską* można przesyłać do Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (ul. Konopczyńskiego 5/7, 00-953 Warszawa). Zamówienia są realizowane według kolejności zgłoszeń. Prowadzi się też sprzedaż odręczną dla osób prywatnych i instytucji.

OFERTA WYDAWNICZA DLA BIBLIOTEK
Ośrodek Doradztwa i Treningu Kierowniczego
oferuje

Podręczne vademecum szefa

Część I zawiera trwale elementy wiedzy kierowniczej oraz wiadomości z dziedziny kierowania, motywowania, reguł gry ekonomicznej.

Część II zawiera zmiany w przepisach dotyczących reguł gry: finansowej, płacowej, cenowej

Cena kompletu: 980,— zł (jednej części 490,—zł)

Zamówienia z podpisem osoby zamawiającej i głównego księgowego należy przysyłać do Ośrodka Doradztwa i Treningu Kierowniczego ul. Żeromskiego 29, 81-826 Sopot, tel. 51-63-94. Telex 512874

odtłk pl

OPINIE • REFLEKSJE • KOMENTARZE • OPINIE • REFLEKSJE

TADEUSZ HUSSAK — przewodniczący Stowarzyszenia Księgarzy Polskich

Już w tej chwili stajemy przed problemem zasadniczego zaktywizowania systemu informacji o książce, czyli reklamy i propagandy czytelnictwa. Tylko niewielka część książek sprzedaje się sama. Natomiast ogromna ich większość trafia na rynek niepostrzeżenie. Nikt ich nie zauważa. Autorzy tych książek i ich walory mają za matą siłę przebicia, żeby „naród się na nie rzucił”. W ostatnich latach wydawcy odzwyczaili się od tego, że muszą zachwalać swoją produkcję. A czasy spokojnego życia skończyły się. Już w tym roku my, księgarze, wysuniliśmy w stosunku do wydawców bardzo konkretne postulaty. Na całym świecie koszty reklamy rozkładają się na księgarstwo i wydawcę. Przy czym ten ostatni ponosi zwykle większe wydatki.

(...) Na rynku wydawniczym, księgarskim — mimo istniejących trudności poligraficznych — łatwiej i szybciej można osiągnąć przybliżony dostatek niż w innych dziedzinach. Toteż już dziś jesteśmy zmuszeni myśleć o stworzeniu mocnego systemu promocji książki oraz kształtowania postaw czytelników. Po prostu musimy zacząć namawiać ludzi do kupowania i czytania książek, z tym że cena

książek nie może być przy tym podnoszona w nieskończoność.

W rozmowie z Barbarą Majewską
(„Razem” 11/86)

MIROSLAW MICHAŁOWSKI — dyrektor księgarni „Współczesnej” w Bydgoszczy.

Wystarczy przejść się po księgarniach i zobaczyć te kominy niekupowanych tytułów zalegających nasze regały. Czasy prosperity niemal każdej książki skończyły się. Kończy się rynek sprzedawcy, a powraca wreszcie rynek czytelnika (...). Przewiduję, że już w niedługim czasie księgarze będą zamawiali bardzo ostrożnie nowe książki. Wydawcy zaś będą zmuszeni do powrotu do starych form pracy z księgarniami.

„Polityka” 34/1986

INFORMACJE · POGŁOSKI · DONOSY · INFORMACJE

NA BUDOWIE BIBLIOTEKI NARODOWEJ (planowany termin ukończenia — 1990 r.) wystąpiły poważne opóźnienia. W sierpniu budowę odwiedził sekretarz KC PZPR Andrzej Wasilewski, później odbyło się spotkanie wicepremiera Zbigniewa Gertycha z dyrekcją BN i kierownictwem głównego wykonawcy tej inwestycji — Kombinat Budowlanego z Radomia.

LICZBA BIBLIOTEK PUBLICZNYCH w r. 1985 przekroczyła 9,9 tys. z czego 6,7 tys. (67,7%) na wsi. Punktów bibliotecznych było 23,3 tys. — 20,1 tys. (86,3%) na wsi. Ogółem w tej sieci zarejestrowano ponad 7,5 mln czytelników (40,4% na wsi), zanotowano 150 mln wypożyczeń (36% na wsi). Z badań GUS wynika, że nie czytający książek w ogóle stanowią 28% z gospodarstw pracowniczych, 68,7% gospodarstw robotniczo-chłopskich, 57,1% gospodarstw rolniczych, 47,4% gospodarstw emerytów i rencistów.

PRZECIĘTNA PŁACA pracowników upowszechniania kultury po podwyżce w r. 1985 wyniosła 13 245 zł.

PROJEKT NOWEJ WERSJI PROGRAMU ROZWOJU BIBLIOTEK został opracowany na zlecenie Państwowej Rady Bibliotecznej przez Bibliotekę Narodową (zespół pod kierunkiem prof. Jadwigi Kołodziejskiej). Wstępna wersja dokumentu nosi tytuł *Stan i perspektywy bibliotekarstwa w Polsce*.

PODSUMOWANIE WSPÓŁZAWODNICWA O NAJLEPSZĄ BIBLIOTEKĘ W GMINIE połączone z wręczeniem Nagrody im. Heleny Radlińskiej odbyło się 4 czerwca na Zamku Królewskim w Warszawie. W związku z współzawodnictwem przyznano 31 pieniężnych nagród indywidualnych dla naczelników gmin i miast oraz bibliotekarzy, 4 nagrody zespołowe, 39 nagród (w wysokości 100—300 tys. zł) dla bibliotek. Fundatorami nagród były Ministerstwo Kultury i Sztuki oraz Zarząd Główny SBP i redakcja tygodnika „Odrodzenie”. Nagrody indywidualne, zespołowe i dla bibliotek przyznano (wykaz wg województw): BIELSKO-BIAŁA — Małgorzata Korzonkiewicz i Eryka Miłoś (Bielsko-Biała), Stefania Majcherczyk (Kalwaria Zebrzydowska), Jan Sobota (Wadowice); BIAŁYSTOK — Barbara Sobolewska (Wasików) oraz MBP w Bielsku Podlaskim; CHEŁM — Tadeusz Stafiński (Białopole) oraz Biblioteka Publ. Gminy Białopole; CIECHANÓW — GBP w Bieżanui, M-GBP w Lidzbarku Wielkim, zespół pracowników WBP; CZEŃSTOCHOWA — Edmund Huć (Blachowice), Irena Urbaniak (Gidle); ELBLĄG — Daniela Bukowska (Tolkmicko), Barbara Dobrzyńska (Stegna); GDAŃSK — Bibl. Publ. Miasta i Gminy Morzeszczyn i Szemud; GORZÓW — Bibl. Publ. Miasta i Gminy w Hoszczynie i w Międzychodzie; JELENIA GÓRA — Filia Bibl.

Publ. Miasta i Gminy Bogatynia w Opolanie Zdroju; KALISZ — Halina Rybaczynska (Darcuchów), Barbara Walerowicz (Gołuchów); KATOWICE — M-GBP w Łazach i w Siewierszu; KIELCE — Mieczysław Budzeń (Baltów); KOSZALIN — Jan Wilczyński (Będzino); KRĄKÓW — Danuta Hubisz (Krzyszowice), Maria Marszowska (Michałowice); LEGNICA — Maria Biała (Chocianów), Helena Łakomska (Dobroszów); LESZNO — Bibl. Publ. Miasta i Gminy w Górze i w Pogorzeli; LUBLIN — GBP w Niemcach, zespół pracowników WBP; ŁÓDŹ — Bibl. Publ. Gminy Nur; ŁÓDŹ — MBP w Czorkowie, M-GBP w Strykowie; NOWY SĄCZ — M-GBP w Limanowej, Bibl. Publ. Miasta i Gminy w Starym Sączu; OLSZTYN — M-GBP w Reszku, GBPubl.-Szkoł. w Świątkach; OPOLE — MBP w Brzegu, GBP w Strzelcach; OSTROŁĘKA — GBP w Rozogach, M-GBP w Róźnie; PIŁA — Krystyna Czapiewska (Ujście), Krystyna Urbańska (Wągrowiec); PIOTRKÓW — Alicja Kulesza (Tuszyn) oraz GBP w Krzyżanowie; PŁOCK — GBP w Kiernozi; POZNAŃ — Czesław Krolek (Nowy Tomyśl), Krystin Maliński (Kostrzyn), zespół pracowników WBP; PRZEMYŚL — GBP w Birczu; RADOM — GBP w Mirowie i w Przyłęku; RZESZÓW — Mieczysław Dziedzic (Sokołów Małopolski), zespół pracowników WBP; SIEDLCE — Bolesław Mazek (Pilawa); SIERADZ — Julian Bartodziej, Teresa Stolarek (Czarnozylły); SŁUPSK — Maria Gospodarek (Konarzyń), Katarzyna Staroszak (Trzebielin); SUWAŁKI — GBP w Baniach Mazurskich, M-GBP w Piszku; SZCZECIN — Sabina Kozłowska (Dziwnów), Anna Leszczyńska (Marianów) WARSZAWA — Bibl. Publ. Miasta i Gminy w Grodzisku Mazowieckim; ZAMOŚĆ — Bibl. Publ. Gminy Jarczów, GBP w Książopolu; TORUŃ — M-GBP w Radzynie Chełmskim; ZIELONA GÓRA — GBP w Niegostawicach i w Nowogrodzie Bobrzańskim.

Niektóre urzędy gmin i miast oraz biblioteki wyróżniono dyplomami Ministra Kultury i Sztuki. Ponadto Zarząd Główny SBP przyznał nagrodę w postaci rocznej bezpłatnej prenumeraty miesięcznika „Poradnik Bibliotekarza” Bibl. Publ. Miasta i Gminy w Wadowicach (bielsko-bialskie) oraz miesięcznika „Bibliotekarz” — Bibl. Publ. Miasta i Gminy w Nowym Tomyślu (poznańskie).

IX NARADA REDAKTORÓW NACZELNYCH CZASOPISM BIBLIOTEKARSKICH z krajów socjalistycznych zorganizowana przez Departament Bibliotek MKiS, Zarząd Główny SBP i redakcję miesięcznika „Bibliotekarz” odbyła się w dniach 22—26 września w Poznaniu. W naradzie, której tematem była porównywalność profiliw czasopiśmie bibliotekarskich wydawanych w krajach socjalistycznych, wzięli udział przedstawiciele Bułgarii, Czechosłowacji, Kuby, NRD, Węgier, ZSRR.

DOROCZNE NAGRODY PREZESA RADY MISTRÓW za twórczość artystyczną dla dzieci i młodzieży za rok 1986 w dziedzinie upowszechniania przyznano Barbarze Białkowskiej (Biblioteka Narodowa) oraz zespołowi pracowników z Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Pile. Gratulujemy!

PUBLIKACJE:

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Rzeszowie 1945—1985 (Bibliografia w wyborze). WBP Rzeszów, 400 egz. Dokumentacja bibliograficzna 40-letniej działalności rzeszowskiej placówki. Bibliografię podzielono na działy: Z historii bibliotek publicznych w rzeszowskiem; Zagadnienia ogólne; Kadry; Księgozbiory; Czytelnictwo; Działalność informacyjna; Praca oświatowa — imprezy, konkursy, spotkania autorskie; Zjazdy, konferencje, sesje; Wydawnictwa WBP; Współpraca z innymi bibliotekami i instytucjami kultury oraz organizacjami; SBP; Problemy bibliotek terenowych; Sylwetki bibliotekarzy.

Biuletyn Informacyjno-Instrukcyjny Miejskiej Biblioteki Publicznej w Krakowie. 1986 nr 1/145 zawiera m.in. obszerny materiał Józefa Zajęca — *Miejska Biblioteka Publiczna w Krakowie w czterdzieści lat po jej ustanowieniu.*

Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej R. XXX: 1984 nr 336. Kolejny zeszyt wznowionego po półrocznej przerwie czasopisma bibliotekarzy medycznych zawiera wybór materiałów z sesji naukowo-szkoleniowej dla bibliotekarzy medycznych (Poznań, 21 kwietnia 1983 r.).

Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej. R. XXXIV—XXXV nr 1/2. Uniwersytet Jagielloński, Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1985. Publikacja — dedykowana prof. Janowi Baumgartowi, wieloletniemu dyrektorowi Biblioteki Jagiellońskiej, w osiemdziesiątą rocznicę urodzin — zawiera m.in. rozprawy i artykuły: A. Bernharda — *Biblioteka Główna i sieć biblioteczna Uniwersytetu w Bochum (RFN)*; S. Grzeszczuka: *Inwentarz literackich majątności Jana z Kłjan*; A. Brożka: *Polskie biblioteki ludowe na emigracji*; H. Nowary: *Reprografia w bibliotekach a prawo autorskie*; kronkę; wspomnienia.

PERSONALIA

Józef Barecki (60 l), były red. naczelny „Trybuny Ludu” i rzecznik prasowy rządu (1980—1981) został kierownikiem Wydziału Propagandy KC PZPR.

Helena Chłopocka z Biblioteki Kornickiej PAN otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego.

Kazimierz Clapka (l. 46), żonaty, magister prawa, b. działacz ZMW, b. kierownik Wydziału Oświaty, Kultury i Spraw Społecznych NK ZSL, ostatnio wojewoda sieradzki, powołany został na podsekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki. Na stanowisku tym zastąpił Edwarda Gołębiowskiego, który przeszedł do pracy w NK ZSL.

Aleksander Krawczuk (l. 64), żonaty, dwoje dzieci, profesor historyk, pisarz, kierownik Zakładu Historii Starożytnej Uniwersytetu Jagiellońskiego (od 1949 r.) wybrany został przez Sejm na stanowisko ministra Kultury i Sztuki.

Krystyna Marszałek-Młyńczuk (56 l), dziennikarka, działaczka polityczna i społeczna, były członek Rady Państwa (1980—1983), była przewodnicząca Sejmowej Komisji Kultury i Sztuki (1980), dotychczasowy dyrektor Ośrodka Kultury Polskiej w Paryżu, została wiceministrem Kultury i Sztuki. Na stanowisku tym zastąpił Antoniego Rajewskiego, który został wybrany na sekretarza CK Stronnictwa Demokratycznego.

Andrzej Mężynski dotychczasowy wicedyrektor Biblioteki PAN w Warszawie został wicedyrektorem Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego.

Kazimierz Molek (l. 42), żonaty, dwoje dzieci, magister filologii polskiej, b. starszy radca w Centralnym Ośrodku Metodycznym Upowszechniania Kultury w Warszawie, b. inspektor w Urzędzie Miasta Solecznego Warszawy, ostatnio zastępca kierownika Wydziału Kultury KC PZPR powołany został na podsekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki.

Tadeusz Sawic (35 l.) dotychczasowy sekretarz Narodowej Rady Kultury został kierownikiem Wydziału Kultury KC PZPR.

ZMARLI

Jadwiga Towarnicka — emerytowany wicedyrektor Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Suwałkach, ostatnio pracownik Biblioteki Muzeum Okręgowego w Suwałkach.